

30 1921

2-10 p

11. évf. 1.

SZABOLCSI SZEMLE

FŐSZERKESZTŐ: SZOHOR PÁL
SZERKESZTŐK:
SZENTMIKLÓSI PÉTER
BELOHORSZKY FERENC

A SZABOLCSVÁRMEGYEI BÉSSENYEI KÖR
KIADVÁNYA NYIREGYHÁZA

TARTALOM:

	Oldal.
<i>Vietórisz József</i> : Jósa András	1
<i>Dr. Klekner Károly</i> : Dr. Jósa Andrásról, az orvosról	2
<i>Kiss Lajos</i> : Dr. Jósa Andrásról, a régészről	5
<i>Szentmiklósi Péter</i> : Félműveltség és álműveltség II	10
<i>Tarnavölgyi (Fiák) András</i> : Versek	14
<i>Sziklay László</i> : Nemzedékek problémája	18
<i>Rolkó Géza</i> : Ma még . . .	25
<i>Urbán Ferenc</i> : Nyiregyházi zeneszerző találkozása Petőfivel	25
Holmi	27

A magyarság sorsdöntő óráit éli; a tizenkettedik órában kell a köztudatot korszerűvé tenni és a lappangó szellemi erőket táborba szólítani. A Nyírség minden friss, életerős hajtását bemutatni s a szabolcsi kultúra minden jelentős mozzanatáról tájékoztatni a nagyközönséget ez a

SZABOLCSI SZEMLE

célja. Közönséget, irodalmi, művészi köztudatot akar nevelni, amelynek számára a szellemi élet az igazi hatalom. Hasábjain a Nyírség, a szabolcsi élet legkiválóbb és legmagyarabb egyéniségei találkoznak a magyar életet a szabolcsi földön irányító kultúrértékekkel. Cikkeinek tárgyát és súlyát a nagyközönséghez szabja, érdekességét a mai életkörhöz, a művészi formáját pedig a legszélesebbkörű olvasótáborához.

A *Szabolcsi Szemle* a Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör hivatalos lapja.

A kör tagjai közül azok, akik tagdíjukat befizették, a *Szabolcsi Szemlét* két pengőért tagilletményképen kapják.

Előfizetési díj nem tagoknak egy évre : 3 pengő. *Egyes szám ára* : 40 fillér.

A *Szabolcsi Szemle* (július és augusztus kivételével) évenként tíz számban jelenik meg.

A szerkesztőbizottság elnöke : a Bessenyei Kör irodalmi szakosztályának elnöke, dr. Horthy István.

A szerkesztőbizottság tagjai : Aradvári Béla, dr. Borbély Miklós, dr. Borbély Sándor (Kisvárd), dr. Keéky István, dr. Kelen László (Nagykálló), Kovács Máté, Margócsy Emilné, dr. Méreyne Juhász Margit, dr. Spányi Géza, Szigeti Sándor, dr. Vietórisz József.

Kiadó : Bata Sándor, az Ujságbolt tulajdonosa, Nyiregyháza.

Kéziratokat a főszerkesztő címére kell küldeni : (Nyiregyháza, Városháza). *Kéziratokat nem adunk vissza.* *Megrendelni* Nyiregyházán a kiadónál lehet.

A Bessenyei érmet rajzolta : Szalay Pál, a címlapot tervezte : Tóth I. Lajos.

SZABOLCSISZEMLE

· FŐSZERKESZTŐ: SZOHOR PÁL ·
· SZERKESZTŐK ·
· SZENTMIKLÓSI PÉTER ·
· BELOHORSZKY FERENC ·

· A SZABOLCSVÁRMEGYEI BESSENYEI KÖR ·
· KIADVÁNYA · NYIREGYHÁZA ·

SZABOLCSI SZEMLE

NYIREGYHÁZA ■ 1934 ■ I. ÉVFOLYAM

TARTALOMJEGYZÉK

1. KÖLTEMÉNYEK:

<i>Aradvári Béla:</i>	A végtelen felé	47
	A láthatatlan tükör	48
<i>Áprily Lajos:</i>	Egy pohár bor	80
	Rönk a Tiszán	80
	Enyedi csend	81
	A zarándok	82
<i>Fiák András:</i>	Lélekmadár	111
	Iskola	111
	Köszönöm uram	112
	Most májushoz kiáltok	113
<i>Dr. Gáspár Margit:</i>	Verlaine-fordítások	149
<i>Horthy István:</i>	Emelt fejjel	13
<i>Huba János:</i>	Sötétben	121
<i>Juhász Ferenc:</i>	Üzenet az induló költő kezéből	144
<i>Juhász Margit:</i>	A leány éjfélről mozdulatlan	14
<i>Keéky István:</i>	Hívás	37
<i>Kelen László:</i>	Kórus	19
	Nyári emlék	136
	Egyhelyben	137
	Költő	137
	Tájkép vonatból	138
	Felfelé vagy lefelé	138
	Nő	138
<i>sasi Szabó László:</i>	Öreg óra, kölyök óra	15
<i>Tartally Ilona:</i>	Száz emlék, száz üveggolyó	123
	Akác a ház előtt	123
	Hajnal	123
	Éjszaka a kertben	124
	Kis unokám	212
	Akkor halkán megérezte	213
	Anyám meséje	213
<i>Virágh Ferenc:</i>	Ó boldog délután	191
	Szépség	192
	Tavaszi	193
<i>Vitéz István:</i>	Ne fuss a tavaszom elől	175
	Jó ünnep	175
	Pihenés alkonyatban	176
	A magunk fészke	176
	Kísért a tegnapi asszonya	177
<i>Vietórisz József:</i>	Bessenyei	3

2. ELBESZÉLÉSEK, SZÍNDARAB:

<i>Belohorszkyné</i>		
<i>Argalás Sári:</i>	Csúcsok	139
<i>Borbély Miklós:</i>	Virrasztás a Tiszán	169
	Zájkli	102
<i>Fehér Gábor:</i>	Kakucsit leberheli a sors a placcrúl	114
<i>Harsányi Zsolt:</i>	Nővérek	76
<i>Huszthy Jolán:</i>	Találkozás	7
<i>Juhász Margit:</i>	Déryné ifjasszony és a Bánk bán költője	184
<i>Kovács László:</i>	Fáraó meghal	118
<i>Margócsy Emilné:</i>	Novellatéma	41
	Tisztos hajadon	209
<i>Péter Károly:</i>	Veled megyek (részlet)	150
<i>Szarka Ernő:</i>	Tibérius sír	221
<i>Sziklay László:</i>	Találkoztam az öregemberrel	146
<i>Szohor Pál:</i>	Nyírségi huszár arcképe	34
<i>Tartallyné</i>		
<i>Stíma Ilona:</i>	Andris a kastélyban	53
<i>Walter Géza:</i>	Esetem a tarpai magyarral	121

3. TANULMÁNYOK, ÉRTEKEZÉSEK, BESZÉDEK:

<i>dr. Belohorszky Ferenc:</i>	A Bessenyei kutatás mai állása	159
	A százéves nyíregyházi színészet	49
	Dr Jósa András	231
	Körner Zrinyije Nyíregyházán	126
<i>Éber Antal dr.:</i>	Széchenyi és a Védegylet	5
<i>dr. Gaizlerné</i>		
<i>Csegezy Noémi:</i>	Pompei	21
<i>Gábor László:</i>	Szabolcs szerepe Budapest élelmiszer ellátásában	193
<i>Jósa Jolán:</i>	Régészkedés. Új vármegyeháza	97
<i>dr. Kállay Miklós:</i>	Európai magyarság	33
<i>Kéky Lajos:</i>	Emlékezés Sajó Sándorra	72
<i>Lukács Béla:</i>	Chopin	39
<i>Márton László:</i>	Az Alföld tanyavilága	51
<i>dr. Mikecz Ödön:</i>	A Kísfaludy Társaság vándorgyűlése	165
<i>Nagy Vilmos:</i>	Pedagógusok arcképcsarnoka	133
<i>Rédey Tivadar:</i>	A színházi közönségről	83
<i>dr. Spányi Géza:</i>	A nyíregyházi iparművészeti és népipari kiállítás	227
<i>Szentmiklósi Péter:</i>	Hívatásosak, műkedvelők és kontárok	16
	A Válasz	125

<i>Szentmiklósi Péter</i> :	Félműveltség és álműveltség	205
<i>Szigeti Sándor</i> :	Miért nincs zenekultúra Nyiregyházán?	177
<i>Sziklay László</i> :	Nemzedékek problémája	214
<i>Szohor Pál</i> :	Szabolcsi Szemle életrehívása	1
<i>Vietórisz József dr.</i> :	Bessenyei serlegbeszéd	89
<i>Voinovich Géza</i> :	A költészet hívatása	66
<i>Zilahy Lajos</i> :	Az irodalom fegyverben	86

4. HOLMI :

<i>dr. Belohorszky Ferenc</i> :	A szegedi szabadtéri játékok	163
	Az egyéves Szabolcsi Hírlap	94
	Bessenyei Kör házi hangversenye	92
	Gratz Gusztáv : A dualizmus kora	232
	Juhász Margit : Bessenyei mozaikok	63
	Kapi Béla Nyiregyházán	63
	Két irodalomtörténet (Babits és Szerb)	233
	Két könyv a mai Magyarországról	127
	Nagy József : Pauler Ákos	162
	Henri Pozzi : A háború visszatér	166
<i>Garay Gyuláné</i> :	Műkedvelő színjátszó verseny	32
<i>Huba János</i> :	Nyelvbötlések	162
<i>K. M.</i>	Bessenyei emlékünnepe	62
<i>Péter Károly</i> :	Kőrösi Csoma Sándor	59
<i>Schárbert Armin</i> :	Náday Pál előadása	237
<i>Spányi Géza dr.</i> :	Nyiregyháza művészeti viszonyai	29
	Sóstói művésztelep kiállítása	163
<i>Szentmiklósi Péter</i> :	Forrás	30
	Kelen László : Emlék felé	131
	Kisfaludy Társaság	91
	Milotay István	58
	Papini : Góg	50
	Péter Károly : Veled megyek	130
	Sík Sándor Nyiregyházán	31
<i>Szigeti Sándor</i> :	Néhány szó a Bessenyei Kör bérlet- hangversenyeiről	26
<i>Szohor Pál</i> :	Leffler Béla : „Samtida Konst i Ungern”	161

5. HÍVATALOS RÉSZ :

A Bessenyei Kör programja	167
<i>dr. Belohorszky Ferenc</i> : Titkári jelentés	295
Iparművészeti kiállítás Nyiregyházán	165
Közgyűlési jegyzőkönyv	238
Közgyűlési meghívó	167
Pályázati felhívás	64. 96

JÓSA ANDRÁS.

(SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJARA.)

Nagy időknek nagy szülötte !
Százszentdős fénybe ködbe
Hiv a multnak délibábja,
S emléked és neved áldja,
Ős családfán büszke hajtás :
Nemes doktor Jósa András !

Fáradatlan küzdelemmel
Így maradtál szegény ember ;
Munkád egész nemzedékek
Vagy papézzal fizették meg,
Vagy lenézett ritkasággal :
Mindenféle ócskasággal.

Csodálattól elfogódva
Gondolunk e dicső korra :
Kis nemzetünk nagyra növe
Készülődött jobb jövőre
Mégvivni a maga harcát,
Hogy ébredjen Magyarország !

Drágán szerzett gyűjteményed
Megnövelte szenvedélyed :
Vén emléken megifjulva
Merültél a messze multba ;
Ásatag kor régisége
Emelt újabb dicsőségre.

Fel is ébredt, talpra állott
S lerázta a régi jármot !
E hatalmas lendületnél
Harc tüzébe nem mehettél,
De a lelked lángban égett
S holtodig a szent ügyé lett.

S amit egyszer általéltél,
Följegyeztél, elbeszéltél :
Tele volt az mindig éber
Szellemednek derűjével,
Kedélyed napsugarával,
Humorodnak aranyával.

Kuruc idők kuruc sarja,
Gyászos évek bús magyarja :
Nem a sírva vigadásra
Rendelt élted hivatása ;
Bécsbe vitt a honfi-hűség,
A nemzeti keserűség.

Kapaszkodó törpeséget
Megmosolygott bölcseséged ;
Alattomos álnokságot
Lefegyverzett szívjószágod ;
Gyámolatlant felkaroltál,
Emberséges ember voltál !

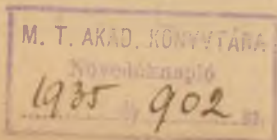
Orvos lettél : gyógyítottál ;
Tudós lettél : világoltál ;
Betegek és elesettek
Messze földről felkerestek ;
Sok szenvedést megszüntettél,
Sok életet megmentettél.

Ha ez égő fáklyafénynél
Sorainkon végignéznél,
S látnád a mi árvaságunk,
Nyomorunk és csonkaságunk :
Átéreznéd fájdalomunkat,
Még siratnál mindnyájunkat.

Szárnya nőtt a hirnevednek,
Ünnepelve emlegettek ;
Mehajolva, meghódolva
Hej de sokra vitted volna !
De a zászlót el nem hagytad,
Elveidet fel nem adtad.

De ha azt is észre vennéd,
Hogy mi ismét tűzbe mennénk,
Becsületünk védelmére,
Igazságunk győzelmére :
Minden gondot elfelednél,
Mindnyájunkat megölelnél !

VIETÓRISZ JÓZSEF

DR. JÓSA ANDRÁSRÓL, AZ ORVOSRÓL

Már koromnál fogva sem részesülhettem a sorsnak azon kegyében, hogy ismerhettem volna Jósa Andrást élete derekán, a munkásságának teljében, s így róla, mint orvosról előadást tartani a személyes benyomások helyett csakis munkásságának tárgyilagos bírálat alapján tudok.

Mindössze csak élete alkonyának utolsó 8 esztendejében volt szerencsém őt ismerhetni, amikor már csendes visszavonultságban élt. Ezalatt a rövid ismeretség alatt is feltűnt azonban az ő rendkívülisége, mert az a korát meghazudtoló kiterjedt nagy tájékozottság az orvostudomány minden ágában, az elméletiekben éppen úgy, mint a gyakorlatiakban, amely inkább a középkorú ember sajátsága szokott lenni, az a végtelen nagy érdeklődéssel kapcsolatos tudnivalóság, amely pedig inkább a fiatalok sajátsága szokott lenni, s az ezekkel párosuló természetes, póz nélküli egyszerűsége és szerénysége az ő korábbi nagyértékű munkásságának az ismeretében nem egy, az emberek sorsával nem sokat törődő szobatudós, hanem egy, az ő nagy szellemi képességeivel a legbonyolultabb kérdéseket is játszi könnyedséggel leegyszerűsíteni tudó genialis ember benyomását keltették bennem. Olyan genialis emberét, akinek bizonyára szerepe volt annak a teremtménynek a kialakításában, akit úgy hívunk, hogy „ember”. Mert bármennyire is összezsugorodik egy ember fogalma, vagy képe „az ember” fogalmához képest, egy ember kicsisége, mértéke ahhoz a sok milliárd ember fogalmához képest, akik már eddig is benépesítették és még ezután is be fogják népesíteni a földet, mégis annak a sokmilliárd embernek a képe az egyes emberek képéből tevődik össze és különképpen azoknak az egyes embereknek a képéből, akik a többieknek irányt szabnak, utat mutatnak és azoknak a javára szolgálnak. Ha ebből a szempontból mérlegeljük Jósa Andrásnak, mint orvosnak a jelentőségét, úgy meg kell állapítanunk azt, hogy ő azok közé a nagy emberek közé tartozott, akiknek a léte nem mult el nyomtalanul e földről, mert ha nem is kereste s így nem is találhatta meg az utat ahhoz, hogy nevét valami világgraszoló esemény szereplői között megörökítse, mégis az ő orvosi munkássága alkalmas volt arra, hogy vele nem is egy országrész, hanem egy egész ország népének a sorsát határozóan befolyásolja és irányítsa.

Ha életrajzának az adatait olvassuk, úgy feltűnik benne mindjárt az elején, hogy nem is orvosnak készült. Jogász akart lenni, el is töltött egy esztendőt jogi tanulmányai folytatásával. Majd gazdasági pályára lépett, gazdasági oklevelét meg is szerezte és hazament gazdálkodni. Már 26 éves volt, amikor vérének alkata, veleszületett hajlama reákenyszerítették, hogy megkezdje orvostudományi tanulmányait, s már 30 éves, amikor megszerzi az orvosi oklevelét és már 31 éves, amikor megszerzi a sebészeti képesítést is. Ha ezt olvassuk, úgy önkénytelenül is felvetődik bennünk a kérdés, hogy mi volt az az érzés, ami Jósa Andrászt ily későn az orvosi pályára kényszerítette, minő volt az az érzés, ami őt ezen a pályán megtartotta és azon áldásdús tevékenysége

kifejtésére ösztökélte. A tudásszomj egyedül nem lehetett, mert azt könnyen kielégíthette volna a jogászi pályán is. Vele született nagy szellemi képességeinél fogva egészen bizonyos, hogy a jogi pályán is biztosítani tudta volna magának az érvényesülés lehetőségeit. A természetszeretet sem lehetett volna egyedül az ok, mert azt meg kielégíthette volna a mezőgazdasági pályán, egész idejét a szabad természet ölében tölthetvén. A meggazdagodás vágya sem vezethette őt az orvosi pályára, mert annak nyomát az élete folyamán semmilyen ténykedésében fel nem lelhetjük. Bár tudjuk róla, hogy rendkívül sokat dolgozott, hogy az éjjelt is nappallá téve járt-kelt betegéi után, sokszor inkább a szekereken, mint otthonában lakott, mégis tudjuk azt is, hogy ennek a szakadatlan munkának a legnagyobb részét a szegény emberek érdekében végezte, azokat gyógykezelte. Rang-kórság sem élt benne, ha lett volna, akkor nem orvosnak ment volna, mert ezen a pályán még ma sem kínálkozik igen nagy rangok megszerzésének a lehetősége, az ő idejében meg az a kevés rangú állás sem igen volt még meg, ami ma van, azt is előbb neki kellett megalkotnia s inkább az ő személyes tekintélyével kölcsönözni az állásnak rangot. Mikor megyei főorvos lett azt is inkább degradálásnak tekintette rangban az előbbi, kórházigazgatói állásához képest.

A feltett kérdésre akkor kaphatunk csak feleletet, ha végig követjük őt pályafutásán. Pályáját, mint gyakorló orvos az egyesek gyógyító tevékenységével kezdte. Amikor e téren nem reklámok, nem nagyhangú ígérgetések, hanem az éleslátása és nagy tudása folytán elért gyógyeredményei csakhamar megnövelték betegének a számát és kénytelen volt belátni, hogy a nagyszámban megnövekedett szegénysorsú betegének az ellátása térben és időben leküzdhetetlen akadályokba ütközik, csakhamar belátva a kórházi gyógykezelésnek e téren jelentkező előnyeit, teljes erejével nekifeküdt a kórház alapításának és fejlesztésének, azt fényes gyógyeredményekkel járó merész műteti beavatkozásaival közkedvelté, nagyfogalmúvá tette. Ekkor azonban viszont kénytelen azt tapasztalni, hogy amíg a kórházban a betegek százainak adja vissza egészségét, addig odakinn, a kórházon kívül az áldatlan közegészségügyi viszonyok következtében az emberek ezrei betegednek meg. Ennek következtében azután bármilyen nagy szeretettel, gondnal és hozzáértéssel üzte is a gyógyító orvostudományt, bármilyen nagy lelki gyönyörűséget is okozott neki az éleslátású diagnózisával és jól átgondolt therapiái elgondolásaival elért gyógyeredmények sokasága, a műteti beavatkozások nagyszerűsége és sikere, fájó szívvel bár, de mégis lemondott a gyógyító orvostudomány kizárólagos gyakorlásáról, megyei főorvossá lett, hogy hozzáfogjon a közegészségügyi viszonyok megjavításához. Pontos, minden részletre kiterjedő statisztikai feljegyzéseket készít abban az időben, amikor az még úgyszólván ismeretlen fogalom Magyarországon, éppen ezen statisztikai feljegyzései alapján rájön a typhus és cholera terjedésének és a talajviznek egymással való összefüggésére, az ivóvíznek a megjavításával, fúrott kútak létesítésével csakhamar eléri azt, hogy kevesebb lesz az évenkénti szá-

ma a typhusban megbetegedetteknek, mint az azelőtt abban elhaltaknak. Felismervén a fertőző betegségeknek a sűrű együttlakásból származó gyors terjedési lehetőségét, jómódú, előkelő barátai neheztelése dacára keresztülviszi és erölteti a legszegényebb néposztálynak, a tanyasi cselédségnek a zsúfolt, közös lakásokba való elhelyezésének megszüntetését. Meggyőződven a dyphtheria ellenes oltások jótékony hatásáról, a dyphtheria-ellenes gyógyszerum állami termelését és annak ingyenes használatát szorgalmazza. a himlő ellenes védőoltásoknak karról-karra való végzésével járó veszedelmek felismerésével ennek megszüntetését szorgalmazza s ezzel ismét elsősorban a nagy néptömegek javán munkálkodik. Mindmegannyi olyan jelentős tevékenység, amelyekből napnál világosabban tűnik elő, hogy az az érzés, ami Jósá Andrászt az orvosi pályára kényszerítette, amely az ő egész lényének a sajátja volt, nem volt más, mint az emberszeretet. Nem a hivalkodó, az adományokat gyűjtő, könyöradományokat nyújtó emberszeretetet, hanem az áldozatos emberszeretetet. Az az áldozatos emberszeretet, amely több a felebaráti szeretetnél, mert jobban szeret önmagánál, mert többet ad másnak, mint amennyit magának kíván, mert ellenérték nélkül adja mindenkinek azt, amivel a jó Isten őt oly pazarul megajándékozta. Az az áldozatos emberszeretet, amelynél nagyobb csak az anyaszeretet lehet, amely az életét áldozza egy bizonytalan jövővel bíró csecsemő megszületéséért. Ezért áll ő oly messze felettünk. Pedig itt járt közöttünk. Itt járt, mulatozott velünk, oly közvetlen, pajkos jókedvvel és szeretetreméltósággal, hogy ledöntse köztünk a válaszfalat, hogy felemeljen minket magához és mi mulatoztunk vele, mi mosolyogtunk rajta, mi kinevettük őt, mi különbnek tartottuk magunkat nálánál, mi, akik még annyit sem tudunk megtenni a jó Istennek, hogy legalább felebarátai legyünk egymásnak, hogy legalább annyi jót cselekedjünk egymásnak, amennyit magunknak is kívánunk. Mi elmulasztottuk az alkalmat követni őt, felemelkedni hozzá, pedig ő oly egyszerűséggel, oly természetesen gyakorolta az áldozatos szeretetet, nem nagy nekilendüléssel és hangos szóval hirdetve azt, hanem oly természetességgel, minden róla való elmélkedés nélkül, mintha azt másként nem is tehette volna. Nem is tehette másként, mert nem is tudott másként cselekedni, mert az esze, az érzése, a lelke, a szíve vonzotta a beteg ember felé, akik között nem tett semmi különbséget, vonzotta minden ember felé, akinek csak valami baja volt, mert nagy emberismerete megérezte vele, hogyha bármilyen irányu átértékelése is következik be az idők folyamán a különböző javainknak, legnagyobb kincsünk mégis csak a lelki tisztaságunk után a testi egészségünk marad. En nem tudom, hogy a ma élők között még hányan köszönhetik az ő közvetlen gyógyító tevékenységének az ő egészségüket, bizonyára folyton kevesebb és kevesebb lesz ezeknek a száma, de azt biztosan tudom, hogy folyton nő és nő azoknak a száma, akik pusztá létezésüket azoknak a jótékony közegészségügyi intézkedéseknek köszönhetik, amelyeket ő kezdeményezett és vezetett be a gyakorlatba. Mert hogy Szabolcsvármegyében a

halálozási ezrelék 48-ról az ő működési idejének a vége felé 17-re csökkent, azt egyesegyedül neki lehet köszönni.

Jóna András egész életének a tevékenysége elsősorban a beteg ember felé fordult, a beteg ember felé és azok ellen az ártalmak ellen, amelyek embertársainak az egészségét veszélyeztették, mert egész lényét az áldozatos emberszeretet töltötte el, és éppen azért, mert minden munkásságát ez az áldozatos emberszeretet irányította, Jóna András nem is lehetett más, mint — orvos.

DR. KLEKNER KÁROLY.

DR. JÓSA ANDRÁSRÓL, A RÉGÉSZRŐL

A régészet művelése Magyarországon az 1858-ik évvel kezdődik. Ez évben alakul a Magyar Tudományos Akadémia kebelén belől egy Archeologiai Bizottság, amely folyóiratot is indít, az Arch. közleményeket. E folyóirat szerkesztői közül Rómer Flóris a legfontosabb, akit méltán lehet a magyar régészet apostolának nevezni. Lapjában minden kis leletről beszámol, minden fáradságot elismeréssel honorál, a lankadókat buzdítja a munkálkodásra. A szerkesztés gondjai mellett az egész ország területére kiterjedő levelezést tart fenn, az érdeklődőket felkeresi tartózkodási helyükön, velük megy ásatni és minden tekintetben oktatja őket. Közben igyekszik a nép körében is propagandát csinálni az új tudománynak.

Erre az apostoli munkásságra igen nagy szükség volt. Általában ismert különös tény, hogy népünk művészetében és egész lelkületében kevés a történeti érzék, ami pedig a régészet tudományának nélkülözhetetlen előfeltétele. Ezért, ha volt is Rómer előtt régészeti gyűjtés Magyarországon, az mai szemmel nézve nem egyéb, mint a legjobb esetben nagy emberek életéhez tartozó kegyeleti tárgyak, vagy egyenesen naív és értéktelen kuriózumok gyűjése.

Hogy milyen nivón állott a magyar régészet még a múlt század második felében is, arra nézve sok mulatságos adatunk van. Mogyoróssy Jánosnak, a békésgyulai múzeum alapítójának 188-iki kimutatásában olvashatjuk a következő adományozás nyilvános nyugtázását : T. Kovács Károly orvos úr : május 21-én véletlenül kútba esett 72 éves Tornpichler Terézia hullájában orvos-rendőri boncolás alkalmával talált 6 drb. epekövet adományozott. Az eset humora csak akkor világlik ki teljesen, ha tudjuk azt, hogy ez az adomány a kőtárgyak lajstromába van felvéve, amivel valószínűleg azt akarja kifejezni a múzeum vezetője, hogy az öreg nő gyomrából kivett epekövek tudományos szempontból a kőkorszak tárgyaihoz tar-

toznak. Egy felső-magyarországi múzeum naplójában a tudományos értékű tárgyak közt „önműködő gyufatartó, horganyból készült orvosi befecskendő, tűzér mellére való jelvény sárgarézből, egy szivacsnemű test stb. van feltüntetve; egyik alföldi múzeumban meg: egy példány van azon 30 ezüst pénzről, amelyen Judás a Krisztust a zsidóknak eladta.

Nincs rá elég tér és mód, hogy a régészet hátramaradott voltát ismertessük. Összefoglalólag meg kell tehát elégedni annak a hangsúlyozásával, hogy 1864-ben, amikor dr. Jósa András, mint orvos Szabolcs vármegyébe jött, a magyar régészeti tudomány valóságos őskorát élte, olyanformán, hogy az ország központjában a tudománynak még úttörői se voltak, a vidéken pedig még a legműveltebb embereknek se volt sejtelmük a tudomány lényegéről.

Jósa András nagyságát csak akkor lehet igazán látni, hogyha az ellenséges viszonyokat is tekintetbe vesszük. Nemcsak Szabolcs-vármegyében, hanem úgyszólván az egész Tiszántulon egyedülálló jelenség ő, aki bámulatos ösztönös kultúrérzékkel s az őt jellemző egészen rendkívüli aktivitással egymaga végzi azt a munkát, amit az egyetemes művelt osztálynak kellett volna végezni.

Jósa egészen rendkívüli jelenség volt a maga törekvéseivel és némileg megmagyarázhatatlan is, ha nem vesszük tekintetbe, hogy ifjúságát külföldön, közelebbről Bécsben töltötte. A császárváros fényes kultúréletében észrevette, hogy más nemzet menyire megbecsüli a multat s annak okmányyszerű bizonyságait, a földből kikerült régiségeket. Talán az összes európai népek között a német az, amelynek a multak és azok tradíciói iránt minden viszonylatban a legnagyobb, legélelnebb érzéke és érdeklődése van. Ott, ahol az állam és egyesek szinte versenyben hozzák meg az anyagi áldozatokat régészeti célok megvalósítása érdekében, a fogékonylelkű fiatalember felfedezte a tudomány nagy jelentőségét s meg is tartotta ezt az érzékét egész életén át.

1864-ben kerül Jósa dr. mint fiatal orvos Kállóba. Mivel főoglalkozása, kenyérkeresete az orvosi pálya volt és mivelhogy e téren is rendkívül közkedveltségnek, keresettségnek örvendett, igen valószínű, hogy energiájának nagy részét az orvosi prakszisa vette igénybe. Jellemző azonban kiváló aktivitására, hogy közben mint régész is működik. Eleinte inkább passive, amennyiben észreveszi, hogy a szabolcsi úri családok otthonaiban mindenütt található egy-két drb. őskori régiség anélkül, hogy ennek bármi fontosságot is tulajdonítanak a birtokosok, 1868-ban azonban már bámulatos öntudatossággal és tervszerűen végzi gyűjtő munkásságát. Hogy mennyire modern szemmel és felfogásban látta a dolgokat, azt legjobban akkor láthatjuk, amikor ez év decemberében megalakítja a régészeti egyletet. Körlevelében, amelyet a községi főjegyzőnek küld el, a következőket olvashatjuk: „A külföld nagyszerű régészeti gyűjteményeiben honunk leletei nagy szerepet visznek s nem nagy dicséret ránk nézve, hogy amit hazánk területéről a művelt külföld a műveltség haladása történeti okmányaiként fáradsággal megszerez s nagy becsben tart, azt mi közönyösen vagy lomnak tekintjük, vagy ha mint ércdarabok ér-

téssel bírnak, oly kezekhez juttatjuk, melyek beolvasztással meglehetősen kipótolhatatlan okmányt semmisítenek meg." Ez a nyilatkozat olyan ember beszéde, aki a szó modern értelmében tisztában van nemcsak a tudomány jelentőségével, hanem egyszersmind azzal a ferde helyzettel is, amelyben a magyar művelt osztályok az archeológia elhanyagolása révén a nyugattal szemben kerültek.

Mielőtt tovább haladnánk, lássuk, mi is hát a múzeum, mi a múzeum célja? A nagyközönség ma sem igen van ezzel tisztában. Általában ritkaságok, fúrccsóságok, régi kegyeleti tárgyak gyűjtőhelyének tartják. A múzeumnak ilyen értelmezése nagyon is romantikus valami, mert a múzeumnak nem magában van az értéke, nem is fúrccsóságok, különlegességek tárháza az, hanem egy adott terület multjáról beszélő, mondhatni okmányszerű tárgyaknak, leleteknek őriző, konzerváló helye. Amint a levéltárak okiratai felbecsülhetetlen értékek és hiteles tanúi a letűnt időknek, éppen olyan olyan értékes okmányai a földből napfényre került tárgyak annak a hajdani kornak, amelyről írott emlékek hiányában semmi egyebet sem tudunk biztosan, csak amit ezek a tárgyak mutatnak. És a tárgyak sokkal többet mutatnak, mint az első pillanatban gondolnánk. Ha pl. azt látjuk, hogy Magyarország területén valósággal tömegével találják a bronzsarlókat, amíg Németország területén ilyenek feltűnően kevés számmal vannak, akkor ebből egész biztosan megtudhatjuk, hogy Magyarországon Kr. e. 2000 évvel földművelő, tehát állandó lakhellyel bíró néplakott, amelynek egységes stílusu ipara volt, amíg Németország területén ugyanekkor sokkal primitívebbek voltak a viszonyok. Persze, hogy a leletekből így következtethessünk, ahhoz szükség van a pontos leletkörülményekre, amelyek legtöbbször sokkal pontosabbak, mint maga a tárgy.

Ez a modern felfogás, hozzátehetjük az egyetlen helyes és észszerű nézet a múzeum céljáról. Megállapítható, hogy Jóna András régészkedő munkásságának már a legelején tisztában van azzal, amit sokan még ma sem tudnak; egészen más úton halad, mint a többi vidéki régészszakoskodó. Nem összevissza gyűjt, őt csak szűkebb hazája érdekli, az a földrajzi egység, mely Nyírség néven ismeretes. Megírta már akkor, hogy egy gyűjteménynek akkor van értelme, ha annak minden egyes tárgya egy adott terület sötét multjára vet világot. A vele egyidőben működő vidéki múzeumi gyűjtők valósággal barbár munkát végeznek, amikor összevissza, tekintet nélkül a területi összetartozásra, vagy egyéb leletkörülményre — gyűjtik a tárgyakat. A tudomány kára az ilyen gyűjtésben kettős. Egyfelől a leletkörülmény nélkül lévő tárgynak semmi bece nincs, mert semmiféle tudományos következtetést nem lehet levonni, másfelől, mert mennél alaposabban felkutatnak egy területet ilyen tudománytalan módon, annál biztosabb, hogy azon terület praehisztórikus multját többé megállapítani nem lehet. Jóna nemcsak régészeti tevékenységben, hanem idevonatkozó írásaiban is, tehát elméletileg és egészen tudatosan azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a Nyírség területén létező régészeti

tárgyakat teljességében összegyűjtse. A gyűjtés nem végcél neki, hanem csak eszköz, hogy ezen föld őslakóinak faját, műveltségi fokát, szokásait, csoportosulását, elterjedését s a nomádizálásnak okmányokból meg nem állapítható áradatát, irányát a területünkön talált régiségeknek segítségével kipuhatholja.

Jósa András egyik írásában tréfásan *kocarégésznek* nevezte magát, elhivatottságát később se vállalta s magát mindig úgy tekintette, mint jóakarató műkedvelőt. Hogy mérlegeljük ezeket a nyilatkozatokat, amelyek — ismételten kifejezve — mégis csak Jósa dr. komoly véleményét fejezik ki? Annyi kétségtelen, hogy mai és szigorúan tudományos szemmel nézve sok minden van az ő nézetei között, ami nem állja meg a kritikát. Azonban mindjárt hozzátelhetjük azt is, hogy Jósa dr. arch. munkásságának hibáit abban a korban úgyszólván minden magyar archeológus osztotta, ami nem is lehet máskép, mert hiszen az egész világ szellemtörténetében nincs példa arra, hogy az úttörő kisebb-nagyobb tévedésekkel ne birt volna. Mindjárt hozzá kell azonban tenni, hogy a tévedések sohasem elvi és sohasem lényeges dolgokra vonatkoznak, hanem legfeljebb egyes tárgyak eredetének téves megítélése, aminek ma is ki van téve minden régészettel foglalkozó szakember.

A tapasztalat azt mutatja, hogy nagy aktivitású emberek ritkán szoktak eredeti gondolkozással bírni. Az ilyen emberek leginkább azért tűnnek ki, hogy a mások által meglátott eredményeket értékesítik úgyesen, ami ilyenformán úgy tűnik fel, mint-ahogy a sajátjuk volna. Jósa e tekintetben is szerencsés kivétel volt. Mivel abban a korban szakirodalom úgyszólván nem létezett, egészen világos, hogy Jósának azok a régészeti nézetei, amelyek a kor felfogásával ellentétben állanak, teljesen az eredeti módon minden külső hatástól mentes, maga útján haladó lélek ösztönös meglátásai voltak.

A régészeti tudomány egyik általánosan elfogadott alapfeltevése az, amely a hallstatti kultúra jelentőségéről és elterjedéséről szól. Eszerint a bronz és vaskorszak találkozása, illetőleg e találkozásnak legértékesebb középpontja az u. n. hallstatti kultúra, amely a két korszak találkozásán a nyugati művelődés legfényesebb megnyilatkozása volt. Minden, ami Közép- és Nyugateurópában található, csak másodrendű fontosságú, mert lényegében nem egyéb, mint a hallstatti kultúra átvétele, vagy utánzása. Ez a felfogás félévszázaddal ezelőtt a német régészetnek olyan alapfeltevése volt, amelyet magában Németországban senkinek se jutott eszébe kétségbevonni.

Ugyanebben az időben Jósa András megállapította és külföldi útjain következetesen hirdette, hogy a német felfogás egészen téves és annak éppen az ellenkezője igaz. Jellemző, hogy ilyen utazásaihoz, amelyek pedig tulajdonképpen pihenés időnek voltak szánva, a legnagyobb apparátussal hozzákészült, a múzeumban lévő bronzkori bográcsokat lefényképezve igyekezett kimutatni a külföldön is, a tudósokkal való személyes érintkezés

eszközeivel, hogy a Nyírségben talált bronzbográcsok alakban és ornamentikában sokkal tökéletesebbek a hallstattiaknál, bennük egységes, következetesen alkalmazott műipari stílus nyilvánul meg, ami a hallstattiaknál vagy nem található, vagy korántsem olyan mértékben. Mindebből azt igyekezett bizonyítani, hogy a hallstatti kultúrával egyidejűleg hazánkban és elsősorban annak nyírségi részén az ősi bronzkultúra tovább folyt és minden tekintetben más volt, mint a hallstatti korszak műveltsége és teljesen független attól. A speciális nyíri kultúrának ilyen szembeállításával az általánosan elismert hallstattival abban az időben egyenesen komikusnak látszott, úgy, hogy Jónának ezért a felfogásáért mindenütt csak lekicsinylés, kinevetetés volt a jutalma. Ezt a lekicsinylést külföldön még inkább megérthetjük. De hogy Magyarországon, a leletek óriási tömegének beszédes bizonyosságait tekinteten kívül hagyva egyetlenegy tudós sem volt, aki Jóna igazsága mellett síkra szállt volna, azt egyébbel nem lehet magyarázni, mint hogy abban az időben az egész magyar régészet az öncélúság tudata nélküli, szolgálai másolata volt a külföldi mintáknak s az idegen mintát másoló epigonok között tisztán látó Jóna egyedül maradt meglátott igazságával. Senki sem gondolt például arra, hogy a hallstatti leletek óriási tömegét éppen egy helyre zsufoltságuk tesz gyanússá, mert világos, hogy e zsufoltság oka a hallstatti tó vidékének abszolút védettségéből, nem pedig a kultúra magasabb voltából következik.

Azóta nagyot fordult a tudományos felfogás. A világháború óta, amikor a magyar archeológiai szakirodalom több nyelven megjelenésével belekapcsolódott az európai közösségbe, a nyugati archeológia hivatalos felfogása mindinkább kezdi belátni a praehistorikus nyíri kultúra döntő fontosságát, jelentőségét, Maga a múzeum, amely legnagyobb részben még ma is Jóna gyűjteménye, nagy kulturális kincseket őriz, melyek azt az óriási fontosságú tényt bizonyítják, hogy az ősidőben a kultúra hozzánk sohasem nyugatról jött, sőt inkább a Nyír volt az a kapu, melyen át a kultúra nyugatra hatolt.

Az emberi történelemmel, művészettel, kultúrával foglalkozva azt látjuk, hogy az emberiség érdeklődése elsősorban mindig olyan tájak, népek, kultúrák felé fordult, amelyek egészen valami sajátosat tudnak felmutatni, vagyis olyat, amit sehol egyebütt találni nem lehet. A Nyírség az egész történelem folyamán, mindig népek és kultúrák találkozó és vegyülő helye volt s némiképen geographiai helyzete is ilyen nem tipikusan Alföld, se nem dombvidék, még kevésbé hegy. Ha mégis keressük azt, hogy mi ebben a földben a klasszikus értékű, a speciális, ami másutt sehol sincsen, akkor azt egyenesen a nyíri föld praehistorikus kultúrájának nagyságában találhatjuk meg. Lehet, hogy a mi közönységünk még sokáig nem fogja felfedezni és értékelni a Jóna múzeumot; ez azonban mellékes. A fontos csupán az a tény, hogy Szabolcsvármegyének csak egyetlenegy olyan intézménye van, amelynek jelentősége túlterjed Magyarország határain. Ez pedig a Jóna And-

rás lelkes munkája által összehozott múzeum. Ezt különösen joggal mondhatjuk most, amikor a külföldi tudósok érdeklődése személyes látogatás és levelezés formájában évről-évre gyarapodik.

Jósa András emléke megérdemli az ünnepeltetést. Mint régész fáradhatatlan buzgóságú, lelkes és főleg eredeti meglátásu ember volt, akinek mellékfoglalkozása volt a régészet és mégis helyesebben látta a dolgokat, mint kortársai és tudományos ítéleteiben messze megelőzte környezetét. Végül ki kell emelni, hogy bár lelkes munkájáért kevés megértést kapott, az általa helyesnek talált eszme mellett kitartott és abban alkotott tudományos felfogását egész életén át változatlan következetességgel hangsúlyozta, akkor, amikor mindenkinek a felfogása ellenkező volt. Ez a tény Jósa András legértékesebb jellemvonását mutatja; azt az erkölcsi erőt, mely még akkor is tiszteletreméltó volna, ha nem állanának mellette egy gazdag, munkás élet eredményei.

KISS LAJOS.

FÉLMŰVELTSÉG ÉS ÁLMŰVELTSÉG

II. A TÖRTETŐ

Másképpen stréber. Könyökember. Ez nem okoskodik, nem keresi az okokat, mint az intellektualista, hanem taszit és tapos, ha hely kell neki. A meddő tudás bajnokával szemben ő a könyörtelen erőszaknak, a vak és süket akaratnak a közismert példánya.

Kortársainkban látszólag félelmetes tetterő dolgozik. Az alkotás viszketege és a szereplés kielégíthetetlen vágya. Ez a hajtó erő, mely olykor tudatlan és izléstelen szürkeségeket ősrégi hivatások élére tol és a jámbor tömegek nyakára emel. „Bátorság” szemérmetlen könyökölés és a közélet alacsonyabb vagy magasabb polcain ül. Szívós kapaszkodással feltornássza magát, néha rövid idő alatt, szédítő magasságokba.

Az anyagi és erkölcsi akadályokat eltakarítja útjából, az ellenállást a legmeglepőbb eszközökkel legázolja. Út és szabad levegő kell neki célja eléréséhez. Nem néz sem jobbra, sem balra, tekintetét mereven a célpontra szegezve letipor mindent maga előtt, hogy legalább egy lépéssel jusson előbbre.

Egyben rokona a száraz intellektuálnak: mindakettő szívtelen. Ez formulákat tenyészt a dolgozó ember megbénítására, az pedig felrugja a szentesített törvényeket is, ha érvényesüléséről van szó. Ez szívtelen és cselekvésre képtelen *agyvelő*, az szívtelen és esztelen *ököl*. A stréber közéletünknek még sokkal veszedelmesebb figurája, mint a merev észember, ezért jó lesz vele kissé közelebről megismerkedni.

Társadalmi megmozdulásainkban és közművelődésünk életnyilvánulásaiban már az első lélekzetvételnél is ott van valami-

lyen címen. Mások szállítják a gondolatot és az anyagot, ő pedig valamelyik fogantyúval a kezében — mozgatja a gépezetet. Hogy mi lesz belőle, nem is tudja és szemében nem is fontos. Legtöbbször nem is érdekli. Az eszméket üzemben látni, ez az ő öröme. Mozogni dolgozni gyönyör neki, ha elveket és anyagot keverhet, ha céljai szolgálatában embereket és intézményeket mozgásba hozhat. Mindenkor odakúszik, ahonnan áttekintheti a küzdőteret és minden csak arra való, hogy mozgató képességét gyakorolja, mint ahogyan az intellektualista számára minden létező és szenvedő ember vagy mű, csak arra jó, hogy képleteinek és formuláinak tartalmi táplálékot adhasson.

A praktikus életben, úgy hinné az ember, bizonyára ott-hon van, mint ahogyan az intellektuálistáról azt hinnék, hogy a tudomány az ő világa. De nem! — mert a közigazgatáshoz, a kereskedelmi, katonai, pedagógiai munka stb. elvégzésére nem félemberekre, hanem egész emberekre van szükség, mint a tudományhoz. Csak akarni, csak csinálni valamit és nem ismerni annak erkölcsi és társadalmi értékét, sőt nem is törődni vele, olyan, mint ha ágyúval a levegőbe lövöldözne valaki csak azért, hogy gyakorolja magát az ágyúkezelésben.

Agresszív és találgelony. Mindenhová belefúrja magát, és — éppen az a stréberségnek a természete, hogy nem áll meg a küszöbön, hanem beleviszi magát a legbelsőbb termekbe és felbalanszirozza magát, — ha kell simulékonyssággal, ha kell erőszakkal — a legnagyobb emberek árnyékába.

Érzelmi strukturája szerint van: jóindulatu és rosszindulatu stéber. A jóindulatu szerény, megelégszik azzal, hogy nem dobják ki és dolgozhatnak. Szolgalmass, megbízható, fáradhatatlan és általánosan kedvelt mindenese a hivataloknak, vállalatoknak, üzemeknek és testületeknek. Közigazgatási és állami intézménynek, iskolák és igazságügyi csarnokok, iparkamarák és szövetszervezetek az ő munkahelyei. Itt, mint az állam és társadalom dolgozó méhecskéje, mindenütt csak az alsóbbrendű munkafeladatok megoldásán serénykedik. Nélküle befagyyna minden. Mert kitartó munkája és szívós kitartása a munkaterv végrehajtásában csakis az emelkedésre, megbecsülésre és érvényesülésre törekvő kismembernek van.

A rosszindulatu stéber azonban egész más valami. Ő nem szolgálni akar, hanem irányítani és uralkodni. Kár és veszedelem származik tetteiből, de őt nem zavarja, mert felelősségérzete nincsen, sőt nem is foglalkozik a következmény lehetőségével. Tetteinek rugója nem az ügy és az ügy végcéljának a képzelete, hanem csak a tettek, cselekvésre való beteges készsége és hiúságának önmegkoronázási viszketőségének kielégítése. „Vesszen az ügy, csak éljek én!” — ez az ő jelszava és tekintet nélkül munkatársainak az érdemeire és feljebbvalóinak tradicionális helyzettségére, lefelé, oldalvást és felfelé helyet, *könyökteret* fúr magának, néha hihetetlenül rövid idő alatt.

Eszközeiben nem válogatós: gyanúsít, rágalmaz, zavarbahoz, fölényeskedik, súgdolozik, besúg, tekintélyt rombol, szemben hize-

leg a feljebbvalójának, a háta mögött szidja, kedvez párthiveinek, de háttérbe szorítja. aki nem szolgálja, dolgozni azonban, munkát teljesíteni nem szokott.

A munkát rendszerint valamelyik szerencsétlen áldozati bárány, vagy a mindenre kapható jóindulatú stréber végzi el. Mikszáth Kálmán, a legmagyarabb észjárású író, *akarnoknak* nevezi a strébert. Ezzel az idegenszerű szóval talán öntudatlanul is érezte, hogy ez a tulajdonság nem méltó a magyar emberhez. Akinek a szeme arra való, hogy lásson vele, tudja, hogy a stréber nem verbeli magyarság, sőt – tovább megyek – semmiféle vérbeli fajtának – svábnak, tótnak, zsidónak – fiai közül gubózza ki magát. A stéber ugyanis a fájától, a rokonságától és a szülőföldjétől elszakadt gyökértelen félkalandor, akinek nincsen sem barátja, sem családja, aki valójában félelem és öröm nélkül egyedül járja az élet útját.

Nézzük még ennél is közelebről. A testkultúra terén pl. nem sokat ad testének edzésére, rugékonyságára és ügyességére, – a fellépés, a *külső* az, amiért érdemes fáradoznia. Öltözködés, jó cigaretta, jó vendéglő, szép mutatós otthon, előkelő fürdő és reprezentábilis ismeretség kell neki. A magányt, a visszavonulást, a hallgatást és az üdülést nem ismeri és utálja : a zaj, a nagyváros a fürdőhely (nem a fürdő !), a forgalom és a konjunktúra kell neki. A tánc csak ismerkedésre való alkalom, a vívás és boxolás csak a fellépés biztosítására való előgyakorlat, az esetleges bajvíváshoz, az úzás csak a fellépés kidolgozására való eszköz.

A *gazdasági életben* nem üzleti érdek, sőt nem is a haszon a főcélja, hanem a konjunktúra, az akaratnak minél nagyobb területen való érvényesítése. Az üzleti összeköttetésbe mindig sikerül neki valamilyen egyéni érdekkapcsolatot beleszőni. Ha valahová elutazik, azonnal felkeresi üzletfeleit, hogy bizzák meg ezzel és azzal, ő szívesen megcsinálja ; ha más utazik, azonnal vállalkozik, hogy távollétében lebonyolítja egy ügyét, vagy elintézz neki valamit. Az üzleti titoktartásból is tud magának érvényesülési alkalmat szerezni és minden üzleti aktusban az a kérdése : hogyan kapcsolódhatnak bele. A nagyobb kereskedelmi, pénzügyi és nagyipari vállalatok irodáiban csakúgy nyüzsögnek az ízléstelen tág lelkiismeretű stréberek, akik egymást egy kanál vízbe fojtánák, de azért jó arcot vágnak és kapcsolódnak jobbra-balra, míg odább nem boxolták magukat egy íróasztallal, vagy egy rekesszel.

A *művészetben* és irodalomban gyakran egész írói generációk vesznek ki művelődésünk mérhetetlen kárára, mert a stéberek hadserege minden stallumot és a közönség száz százalékát lefoglalták maguknak. Mert itt sem irodalmat, vagy művészetet akar adni, hanem érvényesülni. Az érvényesülést nem irodalmi, vagy művészi alkotással, sőt nem is a közönség kegyeinek keresésével, hanem az ellenfél elnyomásával, a nyilvánosság hajhászásával, a befolyásos egyének barátságával és a klikkekben való bennfentes-séggel keresi. Az ellenfelet könnyű elnémitani, mert mindenki az ő segítségére van és mindenki neki helyesel, amikor kezével legyint, vagy érdemeket elhallgat. Az ellenfél rendszerint a kezdő, de nem szégyenli magát és nekimegy a legnagyobbaknak is, ha

kell. Rákosi Jenőt olyan írók próbálták kikezdeni, akiknek összes műveiben nincsen annyi érték, mint egy fejbiccentésben. A képzőművészetben, a zenében és az építészetben a stréberkedésnek már egészen kitaposott útja van: előkelő barátot, mecénást kell szerezni, aki rendeléseivel, esetleg külföldi ösztöndíjjal „névhez segíti” divatba hozza. Itt a verseny célja: mecénás felhajtása, akit családí összeköttetéssel, kilincseléssel, haszonrészesedés biztosításával, esetleg női rokonok szép szemével műértővé, sőt kultúrharcoszá galvanizál.

A tudományban mindenhol felolvas, ahol sokan vannak, ha belekerülhet a köztudatba. Minden egyesületbe belép, ahol tudósok vannak és csakhamar „tisztviselő” lesz. Minden tudományos intézetben benne van, mint adminisztrátor, vagy hivatalnok, minden vállalkozásnál és expedíciónál ő tartja a főszereplő kalapját és teszi be utána az ajtót.

Ha megnézzük, hogy egy-egy felkapott „tudós” mit írt és összehasonlítjuk mennyiségileg és minőségileg azzal, amit egészen ismeretlen, szerény munkások írtak és dolgoztak össze laboratóriumokban és klinikákban, csodálkoznánk és szégyelnők magunkat. Éveken át pld. szerepelt a tudomány élén és képviselőiben minden hazafias ünnepélyen egy „tudós”, aki tudtommal csak egy vékony könyvecskét írt egy idegen nép helyesírásáról.

Nem is ezekről a nagyobbakról van szó, oda stréber ritkán jut fel, hanem a sok kicsiről, aki itt lexikont ír, ott tudományos folyóiratot szerkeszt, amott a rádióban tart felolvasást, emitt pedig a cipészegédek egyesületében kultúráról és művészetről beszél, egy délutáni lapban pedig a divatról értekeznek. Ezek a mozgékony aktatáskaemberek, tele vannak cikkel, adattal, anekdotával, tudományos tervek és akciók másodkézből halászott híreivel és anélkül, hogy életükben egyetlenegy tudományos problémán gondolkodtak volna — lassanként közismert „kultúrológusok”-ká és tekintélyekké könyökliek fel magukat, akiket ankétekre, és megbeszélésekre meg-nem hívni a „tudomány ellen való merénylet” számba megy. Pedig mi a belépőjegyünk a tudomány csarnokába? Egy kiállózott értekezés, egy két divatos szerkesztőnek vagy jóhiszemű profesz sornak a névjegye és egy kis családi összeköttetés, két hegyes könyök, — de tudomány nincsen sehol, azt ne keresse senki!

Szociális téren ő az, aki minden lében kanál, aki minden alapításnál és minden összejöveteleknél ott van. Aki minden ünnepélyen szerepel valamiképpen: akár mint rendező, akár mint szónok, akár mint a fogadóbizottság tagja; ha kezdő, leül a pénztárba, vagy feladja a szereplő művésznőnek a csokrot. Ő az, aki már az alapítók között szerepel, akármilyen jótékonyági mozgalomról vagy altruista vállalkozásról van szó; ő tessékeli a fővédnőköket és a csillagkeresztes hölgyeket ülő helyeikre; ő az a szónok, aki a szükséges bizalmi indítványt megteszi; ő osztja ki a díjakat, vagy adja a főhercegnek a kezébe, hogy ossza ki. Ő az, aki a jótékony célú hangversenyeken a felülfizetéseket köszönettel nyugtázza és a multság sikeréről beszámoló cédulával a szerkesztőségbe rohan. Miután ott mint a bizottság „elnöke” kiszere-

pelte magát, ő az, aki vállalkozik arra, hogy a művészekhez so-
ba elmenjen köszönetet mondani a gyönyörű szereplésért, me-
arra a nagy tolongásban nem volt idő; szóval ő az, aki minde-
egy egyes szociális akciónak az élére, vagy legalább is a megindító
közé verekszi fel magát, azért, hogy minden elismerés és minde-
érvényesülési lehetőség az ő számára gyümölcsözzék. De munka
komoly odaadás, gondolat, vagy terv, anyagi vagy erkölcsi segí-
ség, — az ő részéről hiába várják. „Örüljétek, hogy veletek tánc-
lok, ha tudjátok, hogy mennyibe vagytok nekem!” — mondja
úndorral.

A politika és közigazgatás a valódi otthona: a stréber szüle-
tett politikus, jóllehet a kiváló államférfiuból (pl. Deák Ferenc
Bismarck) semmi sincsen belőle. Ő csak a kisebb pozícióra ka-
paszkodik, de annál erőszakosabban és kitartóbban. Eleinte csal-
politikai kifutó fiú, aztán küldönc, majd kengyelfutó, később vá-
lasztási ügynök és központi kiküldött. Minden pártban és párt-
körben található, nem csinál semmit, nem exponálja magát sen-
kiért és semmiért, mégis ott van mindig, ahol politikai állásoka-
osztogatnak. Ha képviselő lesz, csak zárt ajtó mögött beszél és
furakszik; kivág néha egy-egy díszbeszédet; kinn az életben ágá-
és teret fúr magának, míg végül a földabrosz másik oldalán, mint
nagyvállalkozó bújlik elő ismét. A politikai stéberről könyveket
írtak már, de a szomorú valót még nem írta meg tudommal-
senki sem, hogy t. i. politikát és közigazgatást strébernek
nem lehet folytatni, legalább mindeztideig nem sikerült még sen-
kinek sem. Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus császár, Nagy
Károly, Nagy Erzsébet, XIV. Lajos, Napoleon és Vilmos császár
körüli a strébernek légioi voltak állandó permanenciában és nem
hinném, hogy ezen a téren a jövő hoz-e egy kis egyhűlést.

Strébernek nélkül nem jutnánk ugyan tulságosan az élre, de
igen sok szenvedéstől kímélne meg az élet. Talán több volna a
reménységünk és hitünk egy szebb jövőben. A külföld légtornász
mestereihez képest a mi kölyökakrobatáink, hál' Istennek is, saj-
nos is, — még csak tehetséges kezdők.

SENTMIKLÓSI PÉTER

Tarnavölgyi (Fiák) András : Versek

ESTI HARANG.

Esti harang lett már a szívem
csendesén búgó, halkszavú harang,
mint emlék él már benne minden
öröm, csalódás és hiú kaland.

Kötélék rég sok kéz megfogta
s száz kéz százféleképp harangozott, —

míg lassan fölé a toronyra
az idő ezüst fedelet hozott.

Most már csak egy kéz húzza folyton,
est szürkül fönt az égi bolton
és halkabb-halkabb lesz a hang —
benne alázat, béke reszket
s nem soká a toronykeresztet
emeli néma siri hant.

SZÉP TARNA VÖLGYE.

Ifjuságom himes bölcsője
Egykor a Tarna völgye volt,
Kis faluban egyszerű nép közt
Vig volt a lelkem és dalolt.

Fazsindelyes piros tetővel
Lobbant ég felé a torony —
Tarka virágu ruha ringott
Mosolygó lányon asszonyon.

Száműzve volt onnan a bánat,
Csodálatos volt a derü —
Ugy muzsikált a szó az ajkon,
Mint drága, édes hegedü.

Tavasszal szőlőt kötögettünk,
S arany kalással jött a nyár ;
Ősszel vig tengeri fosztón
Parázslott fel sok házi bál.

S fonóba jártunk úgy telente,
Mikor havat kavart a szél,
Rózsákkal lett tele az este
És forró álmokkal az éj.

Örökké zengő cimbalom volt
Az élet lüktetése itt,

pelte magát, ő az, aki vállalkozik arra, hogy a művészekhez sorba elmenjen köszönetet mondani a gyönyörű szereplésért, mert arra a nagy tolongásban nem volt idő; szóval ő az, aki minden egyes szociális akciónak az élére, vagy legalább is a megindítói közé verekszi fel magát, azért, hogy minden elismerés és minden érvényesülési lehetőség az ő számára gyümölcsözzék. De munka, komoly odaadás, gondolat, vagy terv, anyagi vagy erkölcsi segítség, — az ő részéről hiába várják. „Örüljete, hogy veletek táncolok, ha tudnátok, hogy mennyibe vagytok nekem!” — mondja úndorral.

A politika és közigazgatás a valódi otthona: a stréber született politikus, jöllehet a kiváló államférfiuból (pl. Deák Ferenc, Bismarck) semmi sincsen belőle. Ő csak a kisebb pozícióra kapaszkodik, de annál erőszakosabban és kitartóbban. Eleinte csak politikai kifutó fiú, aztán küldönc, majd kengyelfutó, később választási ügynök és központi kiküldött. Minden pártban és pártkörben található, nem csinál semmit, nem exponálja magát senkiért és semmiért, mégis ott van mindig, ahol politikai állásokat osztogatnak. Ha képviselő lesz, csak zárt ajtó mögött beszél és furakszik; kívág néha egy-egy díszbeszédet; kinn az életben ágál és teret fúr magának, míg végül a földabrosz másik oldalán, mint nagyvállalkozó bújik elő ismét. A politikai stéberről könyveket írtak már, de a szomorú valót még nem írta meg tudtommal senki sem, hogy t. i. politikát és közigazgatást stréberök nélkül nem lehet folytatni, legalább mindezideig nem sikerült még senkinek sem. Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus császár, Nagy Károly, Nagy Erzsébet, XIV. Lajos, Napoleon és Vilmos császár körül a stréberök légiói voltak állandó permanenciában és nem hinném, hogy ezen a téren a jövő hoz-e egy kis egyhűlést.

Stréberök nélkül nem jutnánk ugyan tulságosan az élre, de igen sok szenvedéstől kímélne meg az élet. Talán több volna a reménységünk és hitünk egy szebb jövőben. A külföld légtornász mestereihez képest a mi kölyökakrobatáink, hál' Istennek is, sajnos is, — még csak tehetséges kezdők.

SZENTMIKLÓSI PÉTER

Tarnavölgyi (Fiák) András : Versek

ESTI HARANG.

Esti harang lett már a szívem
csendesén bűgő, halkszavú harang,
mint emlék él már benne minden
öröm, csalódás és hiú kaland.

Kötélék rég sok kéz megfogta
s száz kéz százféleképp harangozott, —

míg lassan fölé a toronyra
az idő ezüst fedelet hozott.

Most már csak egy kéz húzza folyton,
est szürkül fönt az égi bolton
és halkabb-halkabb lesz a hang —
benne alázat, béke reszket
s nem soká a toronykeresztet
emeli néma síri hant.

SZÉP TARNA VÖLGYE.

Ifjuságom himes bölcsője
Egykor a Tarna völgye volt,
Kis faluban egyszerű nép közt
Vig volt a lelkem és dalolt.

Fazsindelyes piros tetővel
Lobbant ég felé a torony —
Tarka virágu ruha ringott
Mosolygó lányon asszonyon.

Száműzve volt onnan a bánat,
Csodálatos volt a derű —
Ugy muzsikált a szó az ajkon,
Mint drága, édes hegedű.

Tavasszal szállót kötögettünk,
S arany kalással jött a nyár ;
Ősszel vig tengeri fosztón
Parázslott fel sok házi bál.

S fonóba jártunk úgy telente,
Mikor havat kavart a szél,
Rózsákkal lett tele az este
És forró álmokkal az éj.

Örökké zengő cimbalom volt
Az élet lüktetése itt,

Bút, bánatot és könnyet innen
A Tarna vize messze vitt.

A derüs táj szélén a Mátra
Zord fensége mosolyra vált
És lilás — rózsaszinbe szűrte
Kék testén át a napsugárt.

Ma messze járok már e tájtól
S lehet, föl nem lelem soha ; —
De éjtszakámba parfómt locsol
Es végig csókolgatja sokszor
Almodó lelkem mosolya.

TANITÓI FÖLD.

Dús parcellák közt meglapul szerényen,
eke, ha járja, sose járja mélyen,
gyöngye igácskák fogódnak beléje,
azok is folyton változva cserélve ;
ha sóhajt trágya — étekért a szája,
csak a madár visz szánalomból rája.
Nagy, dús termése nincsen itt a mának,
de az, akinek ilyen földet adtak,
nagybirtokos : széles határa van,
naponként hullik zsákszámra arany
búzája puha, szüz talajba —
nótával lendül kemény izmu karja,
viharak, vészek ereje ha tombol,
mindig az áldó Uristenre gondol,
s vetése nő és érnek a kalászkok,
de ő ezekből nem eszik kalácsot,
Élet zsákjába hull a drága termés
Óvé csak titkolt, rejtett bú — kesergés
egy rossz föld végén, mit kerül a hintó —
de úgy kell neki : miért lett tanító !

SZOMORUSÁG LÁRVÁJÁBAN.

Tudom s hidegen hagy már engemet,
hogy nem nézitek szívesen az arcom,
mert fénytelen, mert sohasem nevet,
mint képeken a csöndes téli alkony.

Ó, nem lehetek más itt soha én !
nem hívhatok magamhoz senkít

vidám mosolyok szép piros borára,
 hogy legyen árva lelkenek barátja,
 mert érthetetlen bánatok hegyén,
 ahol fáradtan, törve jár a fény ;
 ott adta ki a szőlőmet az Isten.
 Fanyar, erőtlen arra, hogy hevítsen
 a sápadt must, a megtört színü bor ; —
 a lellem mégis messze bent dalol
 a hit, a vágyak, álmok asztalánál,
 itt csapok titkon dáridókat én !
 Vig dal születik mindenik pohárnál,
 mit a hit, remény nyujtogat felém.
 És e tündöklő, muzsikás világba
 nem láttok soha, szemetek hiába
 keres kaput két fáradt szememen,
 mert úgy rendelte élnem Istenem,
 hogy szomorúság lárvájában éljek
 s mint vulkán : rejtve, láthatatlan égjek
 ami magasztos, ami szent, azért : —
 de mosolyogva fogok érni célt
 egyszer, ha Isten innen oda rendel,
 hol nem lesz titok már, a sok „miért?“

REJTETT FÉSZKEKBŐL SZÓL DALOM . . .

A rejtelmes nagy élet erdőn
 Egy kicsi bokron van a fészkem.
 Fényben fürdő és büszke lombok
 Magasságait el nem értem.

Szűrő tövisek törnek itt rám,
 Kevés a fény és sok az árnyék —
 De sok nappalt és de sok éjet
 Által küzdök egy kis családjért !

Kevesen vesznek tudomásul,
 Alig tudják, hogy én is élek,
 Hogy röpködök naponta innen
 Fiókáimmal föl az égnek.

Dalom se hallik messze innen,
 Ha öröm ér, vagy sujt a bánat ; —
 De érzem, itt függ szeme rajtam
 Az erdő hatalmas Urának.

Valaki lát és figyel engem,
 Ki idehelyezett a mélybe —
 S egyszer egy végső dallal innen
 Odaröppenek kebelére . . .

NYÁRI PASZTELL.

Nyári vasárnap délután van.
 Meghatódott, szent csend nehezül
 a taposott, a hajszolt, tépett földre,
 madár se szól, a szél sem hegedül,
 mozgást nem látni széles, messze körbe,
 nagynéha csak egy fáradt, lusta varju
 verdesi be fekete szárnyait
 az aranysárga, forró levegőbe.
 s azon túl messze, messze fönt
 két pufók felhő csüng alá az égről,
 amelyekre, mint telt, duzzadt emlékre,
 odatapadnak sudár jegenyék
 s szívják az ábránd szüz fehér fejét.
 Most távol minden járom és iga,
 nem vesződik a tüskékkal az átok,
 bóbiskolnak az ért búzakalászkok,
 s messziről hangzik halk harmónika. —
 Ezenkívül hang nincs. A csend nehéz.
 Itt-ott egy ürge ágaskodva néz
 s velük szemben a zöld lombok közül
 mint szundikáló, halk — doromboló,
 fehérszörű óriási macska :
 szelid békével meglapulva
 néz a határon széjjel a tanya.

TARNAVÖLGYI (FIÁK) ANDRÁS

NEMZEDÉKEK PROBLÉMÁJA

A FELVIDÉKI MAGYARSÁG KULTÚRÉLETÉBEN

A Szabolcsi Szemle decemberi számában megjelent cikkemben, mely az elszakított felvidéki magyarság új viszonyai között való berendezkedéséről szólt, megemlítettem, hogy elmefuttatásomat folytatni fogom s megemlékezem arról is, hogy a szlovenszkói magyarság eredetileg ideálisnak mondható alapokra helyezett kulturális élete hogyan fejlődött tovább. Decemberi cikkemben megállapítottam, hogy az új viszonyok között az a generáció rendezkedett be, mely még látta a régi, háborúelőtti, nyugalmas időket, ismerte a mai Szlovenszkót, mint a régi Nagymagyarország egyik leggazdagabb és legérdekesebb részét: — s így természetes, hogy ha meg is tette azokat a lépéseket, melyek az önálló vegetálásra — nem életre! — kényszerített szlovenszkói magyarság

kulturális életét biztosították, állandóan visszasóvárogta és visszasóvárogja még ma is az egységes Magyarországot s egy pillanatig sem gondol arra, hogy a mai viszonyokat véglege-
seknek tekintse.

Lassan felnőtt a másik generáció is, az, melynek a „harminc-
évesek” nevet adtam. Azóta már jó közel értek a negyvenhez,
egyik-másik tul is jutott rajta, de ez az elnevezés: „harmincé-
vesek”, mellyel ők maguk nevezték magukat, oly jellemző rájuk,
hogy azt hiszem, még akkor is csak ezzel jelölik majd őket, ha
Matuzsálem korát is elérték. Hogy milyen viszonyok között nő-
tek fel, már a mult cikkemben is rámutattam. Gyerekkoruk ágyu-
dörgésben és családi tragédiák között telt el, egyikük másikuk
már a frontra is kijutott s akkor, mikor más generációk ébredező
életakarása a diadalmas jövő terveit szövögeti, nekik egy szál
rongyos átmeneti kabátban kellett sorbaállniok a forradalmas idők
kukacos kenyeréért, lóból hasított husfalatjáért, Békés, konzoli-
dált állapotokat már csak a „Csehszlovák köztársaságban” talál-
tak s energiájuk első megnyilatkozásait arra kellett felhasználniok,
hogy a maguk magyar életét biztosithassák. Csoda-e, hogy ez a
generáció, elvesztette biztos erkölcsi talaját? Csoda-e, hogy majd-
nem mind félemberekké váltak, akik nem tudták kiegyensúlyozni
lelküket a reájuk hároló sulyos feladatok és egyéni önzésük
szélmalomharcában? Csoda-e, hogy ez a generáció, mely pedig
más körülmények között ragyogó értékeket tudott volna a ma-
gyarság számára biztosítani, csak félig tudta kibontani a szárnyát
s hogy a világ legravaszabb fondorlatait ismerő cseh kulturpoli-
tika szélvésze az erkölcsi fertő mocsarába sodorta?

Pedig nagy energiával kezdték. Amint kinyilt a szemük, azon-
nal belekapcsolódtak az öregek mentési munkálataiba. Már rö-
g-tön a cseh uralom legelején, mint fiatal gyerekeket ott találjuk őket
az öregek mellett keleten és nyugaton egyaránt; Ólvedy László
Pozsonyban, Mécs László, Gyóry Dezső, Darkó István a keleten
dolgozik, menti a kultúrát. Ott vannak az öregek egyesületeiben,
Toldy-körben, Kazinczy-társaságban. Egyikük-másikuk (s ép a leg-
kevésbbé nyílt szeműek, a legkevésbbé problémát-keresők) — kri-
tika nélkül végleg ottmarad az öregek mellett, az öregek multat-vissz-
siratót ideológiájában. Mécs László az egyetlen kivételes jelen-
ség ebben a generációban: az ő szerepe szinte egyedülálló. Er-
ről már a mult cikkemben megemlékeztem. Rendkívüli tehetsé-
gével, szuggesztivitásával és — főleg költői irányával: a szere-
tetével hid a nemzedékek között s az apák és fiúk harcában mind
a két, illetőleg mind a három fél fölött áll.

De lassan-lassan kitépszik, hogy az a két különböző talaj,
melyből a két generáció, öregek és „harmincévesek” elindultak,
nem is tarthatta őket soká együtt. Az öregek a multat siratták
vissza, persze, nem a háborus esztendőik vérzivataros multját, ha-
nem a boldog békeidőket. Az új nemzedék, mely már egyáltalán
nem ismerte a békét s a multra csak keserű visszaemlékezéssel

gondolt, az öregeket kezdte okolni minden bajért. „Az öregek előre nem látó, felelőtlen fiatalsága az oka mindennek”; az apák bűnét emlegetik s Győry Dezső első nagyobb verseskötete, a Százados adósság is azokra az évszázados könnyelműségekre utal, melyeket az „apák” követtek el. Megindul a két generáció elválása. A harmincévesek megmaradnak ugyan az öregek-alapította egyesületekben, intézmények körül, hiszen egyelőre olyan kevesen voltak öregek is, fiatalok, is, hogy nem tudtak új egyesületet alapítani, de egy-két év alatt nyilvánvalóvá lett a két nemzedék szöges ellentéte, El a multtól! — adta ki a jelszót a harmincéves nemzedék. De hová fordulni? Minden esetre a baloldal felé. Új programot, baloldali programot, a szocializmussal erősen kacérkodó programot akarnak adni a kisebbségi magyarságnak. Nem siratják vissza a békeidők tétlenségét. Nem is kívánják a magyarországiakkal való az együttműködést úgy, mint az öregek. Az öregek igen sok energiájukat pazarolják el arra, hogy a magyarországiakkal, ha lehet hivatalosan, ha pedig ez nem lehet, a hatóságokat kijátszva tarthassák fenn az összeköttetést. A harmincévesek nem gondolkoznak az elérhetetlenről: fiatalságuk keservei tulságosan megtanították őket arra, hogy a valósággal számoljanak s ne legyen idejük a „jobb idők” sóvárgására, mely az öregek örökös álma, beszéd tárgya. Megalkudni a helyzettel; — ha talán erős is ez a kifejezésünk, de körülbelül ez a jelszavuk. Önálló kisebbségi magyar szellemi életet már az öregek is kezdeményeztek, de munkájuk, mint mondtam, csak a régi decentralizációs munka folytatása volt, *teljesen* sohase akartak a magyarországi szellemi élettől elszakadni s ahol csak lehetett, keresték és keresik még ma is a csonka országban maradtakkal az összeköttetést. Az új generáció már teljesen kisebbséginek érzi magát, alkalmazkodik az új viszonyokhoz s ferde szemmel nézi az öregek régi időket viszsasírtató munkáját. „Kisebbségi géniusz” kell kifejleszteni, azzal kell védekezni a cseh támadások ellen. Önállóvá kell tenni a felvidéki magyar életet, mert az új viszonyok között, az újszerű államberendezkedésben egészen más problémái vannak, egészen más életlehetőségei, feladatai, mint a királyságnak megmaradt Magyarországon. Győry Dezső érzi is ennek a „kisebbségi géniusz” a lüktetését s nagyon jellemzően „Ujarcú magyarok” címet ad verseskötetének. Programhirdetése:

„Uj Géniusz szentlelke erejével, mint lázadó jó szörnyű óriás marokra kaplak tibenneteket a magyar élet tépett peremén s új arcotok nagy missziós tűzével felváglak a zenitre: csillagok, kezdjétek roppant rendelésteket.”

Uj misszió, újszerű harc a harmincéveseké. S a program jelszó-keretje meg is lett hamar, de a *tartalma*, igazi tartalma a mai napig is késik. Az új kisebbségi géniusz eszméje kiélezi a már egyre növekvő ellentétet a két nemzedék között, s ha teljes szakításra még nem is kerül sor, de a harmincévesek már egyre

sűrűbben hangoztatják vádjaikat az öregek-megszervezte kisebbségi kulturális intézmények ellen. Első és talán legsűrűbben emlegett vádjuk az, hogy az öregek nem művelik az igazi kultúrát, — dilettánsok. Első cikkemben említettem már, hogy ez a vád az öregektől, de a baloldali öregektől szerkesztett sajtóban is feltűnik már, a harmincévesek egyszerűen átveszik tőlük. Arra is rámutattam már, hogy tkp. igazuk volt. Legalábbis részben. Való igaz, hogy mindenkit felvettek lapjaikba, irodalmi társaságaikba, akik irtak, sőt, azokat is, akik csak olvastak, csak hogy a kulturális harc vonalat növelhessék. Lassan-lassan azonban a szelekciót is megindították; ennek lassúságát és főleg tapintatosságát azért látták kívánatosnak, mert nem akarták elriasztani maguktól a kisebbségi társadalom irodalmi közönségét, mely dilettáns módra maga is művelte az irodalmat. Gombamódra szaporodott a szép-irodalmi művek száma — főleg a versköteteké, — s a harmincéves generáció, mely egyre növekvő ellenszenvvel nézte az öregek működését, az ő jóhiszeműségüket okolta ezért.

Másik s talán legfontosabb vádjuk az, amelyért tulajdonképpen a két nemzedék között beálló szakadás megtörtént, az öregek multhoz-ragaszkodása miatt hangzott el. Hogy ez miért történt, megírtam. Magyarország most, a harmincévesek számára, már nem olyan kívánatos ideál, mint amilyen az öregek számára volt. Összefüggésben volt ez azzal, hogy a harmincévesek erősen a baloldal felé tolódtak el, a mai Magyarország politikai berendezkedését erősen kifogásolták. Ebben igen nagy része volt annak az emigráns csoportnak, amely a magyarországi szociáldemokrata és kommunista uralom bukása után elmenekült a helyreállított rend igazságszolgáltatása elől. A Felvidéken, ahol ezek az emigránsok baloldali politikájukat a legnagyobb biztonságban, sőt mint később látni fogjuk, a cseh kultúrpolitika támogatásával folytathatták, az öregektől a már említett okoknál fogva elszakadt harmincéves generációt nagyon könnyen feltűzelhették a mai Magyarország állami berendezkedése ellen. Az emigránsok politikai dühtől éles vádját, azt, hogy a magyar állapotok *feduálisak*, a harmincévesek is átveszik s ráfogják az idősebbekre, hogy: *feduálistusra* törekvők. Ezzel aztán teljes lesz a két nemzedék szakítása. Az öregek ráfogják a fiatalokra, hogy *nemzetietlenek*, (pedig nem azok, sőt minden igyekezetük a kisebbségi magyarság megmentése), a másik vádjuk pedig, hogy *kommunisták* (aminthogy egyikük-másikuk, a befolyásolhatóbbak, azzá is lett).

Annak, hogy a kisebbségi kulturális életnek e szakadása megtörtént, legjobban a cseh kormány örült. Amíg a magyarság egységes fronttal tudta kulturális és társadalmi fölényét az agresszív kormánypolitikával szemben érvényesíteni, nem tudták megsemmisíteni kulturális intézményeinket. De a kettészakadás kiváló alkalomnak kínálkozott, a csehek meg is ragadták ezt az alkalmat s ügyes politikával, ha kellett pénzzel, ha kellett fortélyal egyre jobban szították a két nemzedék között beállt ellentétet.

Már előző cikkemben említettem, hogy a felvidéki magyar-

ság egyetlen fővárosi színvonalu, harcos napilapja a Prágai Magyar Hírlap. Azért is tették Prágába, hogy a fővárosban a híryanaghoz könnyebben hozzájuthasson. Az ügyesen, kiváló technikával szerkesztett ujság igen nagy népszerűségnek örvend nemcsak a magyarság, hanem a magyarsággal rokonszenvező szlovák rétegek között is: úgy, hogy a magyar eszmének elsőrangú védőbástyája lett. Egy nagy veszedelmet mégis előidézett, éppen azzal, hogy az öregektől már amugy is elfordult harmincéveseket Prágába csalta s itt még jobban elidegenítette egymástól a két generációt. A harmincévesek, akik újarcuságukat még mindég nem tudták pozitív tartalommal megtölteni, az erősen baloldali és materialista életre berendezkedett Prágában megtalálni vélték újarcuságuk tartalmát, önálló kisebbségi magyar géniuszuk irányát. Közelebbjutni Nyugateurópához, elsősorban az államalkotó nemzethez, materialisabb alapokra berendezkedni — (Szabó Dezső!) — s főleg: teljesen szakítani az öregek ábrándos, pirosfehérzöld álmaival: lett a jel-szavuk. Nyíltan hirdetik már a harcot, sőt, az öregek alapította Prágai Magyar Hírlap hasábjain sem riadnak vissza az erős támadásoktól. Hangjuk keserűségét csak növeli az idegen s gazdagság miatt drága cseh fővárosban folytatott nyomorúságos életük, mely fellobbantja a gazdagság ellen már amugy is parázsló gyűlöletük lángját. De: — nem az idegen gazdagok ellen szól ez a gyűlölet, hanem elsősorban saját fajtájuk vélt gazdajai, a megtépett öregek ellen, akiket pedig nagyon is megnyomorított a világháboru s a nyomorúságos béke.

Egységes harcvonalat azonban csak jó későn alakítanak ki. Igen sok emigránst és egy-két hozzájuk csatlakozott idősebb író is oda kell frontjukhoz csatolnunk. Hogy költészetükben is egységesek, ezt „Prágai magyar költők“-ként kiadott „Nyitott könyv“ c. verskötetükkel igazolják. A Nyitott könyv megjelenése óta teljes a két nemzedék ellentéte. A benne szereplők közül az egyetlen Darvas János, a tehetséges szonettköltő, a finom hangok költője, aki majd ottmarad az „öregek“ oldalán, a jobboldalon, a kenyértörés után is. A többiek mind otthagyják majd a Prágai Magyar Hírlapot.

Talán nem is lesz feltűnő, hogy Mécs László hiányzik a prágai társaságból. Elsősorban azért, mert hivatása a keleti végekhez köti, nem engedi elmozdulni Nagykaposról, később Királyhalmecről, de másrészt azért is, mert — mint mondtam, — ő generációkon felül áll, nem vehet részt egy kizárólagosan generációs megmozdulásban.

Ezekután nem lesz nehezen elképzelhető, hogy a közönségre mily káros hatást gyakorolt a két nemzedéknek ez az ellentéte. Eleinte, amikor az ellentét még nem robbant ki, s a fiatalok még — ha csak látszólag is, együtt dolgoztak az öregekkel irodalmi társaságokban, folyóiratoknál — a közönség nem vett tudomást az ellentétekről s éppen ezért annak nem is volt semmi különösebb hatása. Később azonban, a nyílt kenyértörés után, a közönséget a két nemzedék ellentéte teljesen megzavarta. Hogy a harcnak mi

a valódi oka, azt sohasem láthatták, a mai napig sem látják tisztán, hiszen a harmincévesek részéről csak vádakot hallottak, legfeljebb az újarcuság emlegetést, részletesen kidolgozott pozitív célkitűzéseket azonban soha. A közönség tehát, mivel tisztán nem láthatott, lassan-lassan bizalmatlan lett az öregektől oly biztos kézzel és hősieks elszántsággal megszervezett kulturális intézményekkel szemben s így kezdődött el a szlovenszkoói magyar kulturális élet szétzülése.

Különösen érezhető volt ez a Kazinczy Társaság Könyvbarátainak sorsánál. Mint előző cikkemben említettem, a könyvbarátok társasága volt Szlovenszkoó egyetlen nagyobb könyvkiadó-fóruma, a szlovenszkoói magyar írók egyetlen nagyobb megnyilatkozási helye : — 1400 előfizetője volt s ez az aránylag nagy szám biztosította megélhetését.

Mikor azonban Szentiványi József, a magyar nemzeti párt elnöke, a lelkes irodalombarát, összehívta Liptószentiván fürdőbe a Szentiványi Kuriát, ahol elsősorban a harmincéves generáció jelent meg s tárgyalta meg az aktuális irodalmi és egyéb kulturális kérdéseket, a „prágai“-akká vált harmincévesek az öregek minden erőfeszítése ellenére is kivitték, hogy a Kazinczy-Társaság égisze alatt álló könyvbarátok társasága szövetkezetté : — könyvés lapkiadó szövetkezetté alakuljon s székhelyét Prágába tegye át. A szövetkezetben a harmincéves generáció egyre több szót kapott s ez nem lett volna baj, ha nagyrészt Prágában élő írók nem lettek volna idegenek a szlovenszkoói — közönség számára. Így azonban a szövetkezet előfizetőinek a száma egyre apadt, egyéb anyagi veszteségek is érték s bár még ma is megvan, kulturális hatása és életereje korántsem akkora, mint amilyen megalakulása idején volt. Ma Tornalján van a székhelye, folyóiratot is ad ki, a havonként megjelenő Magyar Írást, de ennek a folyóiratnak nagy hibája, hogy nem szlovenszkoói jellegű, nagyon kevés szlovenszkoói név szerepel benne : nem tükrözi eléggé a mai szlovenszkoói magyarság lelki képét.

Folyóirat, tartós életű folyóirat alakítása sohase sikerült Szlovenszkoón. A Prágai Magyar Hírlap Magyar Vasárnap címen adott hetenként egyszer irodalmi mellékletet Sziklay Ferenc, később a „harmincévesek“ vezére, Györy Dezső szerkesztésében, de ez is rövidéletű vállalkozás volt. linkább üzleti mint irodalmi célokkal, a prágaiak Panoráma címen indítanak folyóiratot, de ennek se volt hosszabb élete s különben is, kulturális szempontból az a lap nem számított semmit.

A magyar közönség lassan-lassan elidegenedett az irodalomtól : hogy miért, megírtam már. A közönség tájékozatlanságát aztán még jobban növelte az, hogy 1932-ben a „harmincévesek“ egy része és az emigránsok megváltak a Prágai Magyar Hírlaptól (— egyrészt azért, mert agresszív hangjuk miatt elbocsátották egyikét-másikat, másrészt, mert sehogyse tudtak egy véleményen lenni a mégiscsak irányító többséggel) s a Pozsonyban meginduló Magyar Ujság köré tömörültek. Ez a lap a cseh kormány „véd-

nöksége" alatt indult tkp. azzal a célzattal, hogy a cseh szempontból veszedelmes Prágai Magyar Hirlaptól az olvasóközönség nagy százalékát elharácsolja. Erre már régebben is történtek kísérletek, mégpedig nyíltan kormánypárti lapok formájában (Pozsonyban: Reggel, A Nap), de a régebbi vállalkozások mind megbuktak, mert a nyílt kormánytámogatás semmiképpen sem vált népszerűvé a magyarság szélesebb rétegei között. A Prágai Magyar Hirlaptól kivált harmincasok „újarcú magyarsága", a cseh viszonyokhoz való akklimatizáltsága nagyon megfelelt a kormány érdekeinek. Hatalmas összeggel alapították meg az ál-ellenzéki, tkp. cseh kormányérdekekkel indított Magyar Újságot, főszerkesztőjévé a Prágai Magyar Hirlap volt főszerkesztőjét, Dzurányi Lászlót, felelős szerkesztőjévé pedig a harmincasok fejét, az „újarcú magyarok" vezetőjét, Győry Dezsőt tették.

A cseh érdekeket a két generáció tragikus összeütközése még egy ponton szolgálta. 1930-ban Masaryk elnök hetvenötödik születésnapja alkalmából egymillió csehkorona (kb. százhatvanezer pengő) alapítványt tett egy csehszlovákiai magyar tudományos és irodalmi társaság (Masaryk-akadémia) felállítására. Ennek előkészítő bizottságát a hívatatos körök sugalmazására maga az elnök vezette ki, nagyrészt szociáldemokrata és kormánypárti emigráns újságírókat (— legtöbbjének semmi köze sem volt a magyar kultúrához); az igazán szlovenszkói magyar írók közül kettőt: Sziklay Ferencet, a magyar pártok kultúrreferensét és Győry Dezsőt, a „prágaiak" vezéralakját. Az akadémiáért kezdetben nagy volt a lelkesedés a felvidéki magyarság soraiban, mert mindenki azt hitte, hogy ez végre megteremti majd a kulturális élet egységét és nagyvonalúságát: nagy volt a kiábrándulás akkor, mikor kiszült, hogy mint majdnem minden cseh kormányintézkedés, ez is csak maszlag volt: — nem a magyar érdekeket szolgálta, sőt: ártott a magyarság ügyének. Sziklay Ferenc ki is lépett belőle, az előkészítő bizottságban így a magyar írók részéről csak Győry Dezső maradt, azért, mert ugyanúgy mint a Magyar Újságnál, itt is elámitották azokkal a — végeredményképen üres jelszavakkal, melyek veszedelmes lényegét takartak. Ma az a helyzet, hogy a Masaryk-Akadémia teljesen félrevezette a tájékozatlan írókat, félrevezette a közönséget, rengeteg energiát elvett a szépen fejlődő kulturális egyesületektől is pld. az országos egyesületté fejlődött Kazinczy-Társaságot is visszafejlesztette; helyierdekű, kis társaság lett belőle.

Látjuk tehát, hogy a két generáció ellentéte, melynek mély gyökereit nem győzöm eléggé hangsúlyozni, — mily tragikus és az egész kisebbségi kulturális életet veszélyeztető helyzetet teremtet odafenn. Mert nemcsak hogy elvette a magyarságtól a harmincéves nemzedék színe-javát, hanem az ellentételt megzavarta a kulturális élet fejlődését. elsorvasztotta sok hasznos intézmény életerejét, s egyes, végeredményképen jóhiszemű és magyarságukat igenis szerető tehetségeket a cseh kormányérdekek karjai közé hajtottak.

Egy-két harmincéves maradt meg csak a régi zászlónál. Azok, akik a helyzetet tisztábban látták meg, akik nem tudtak az öregek teremtette-intézményektől elszakadni. Ezek közül Szombathy Viktort kell kiemelnem, a szlovenszkói magyar paraszt jóhumorú megfigyelőjét, a Szlovenszkói Magyar Kultúr-Egyesület hasznos munkatársát.

A következőkben majd a legfiatalabb generációról, a húsz-évesekről szólok.

SZIKLAY LÁSZLÓ

MA MÉG . . .

Ma még zeng a dal, kacag az Élet,
Szívünkben a tavasz dalol,
Álomba ringat a virágillat,
A lombok alatt valahol.

Ma még nekünk ragyog a napsugár,
Vágygal van a lelkünk tele
S gondtól barázdás arcunk kisimul.
Örökharcunk elfelejtve.

Ma még robotolunk könnyes jajjal,
Verejtékes létért csapzott hajjal, —
Sajgó szenvedés küzdelmünk . . .

Holnap? . . . Utunkban ha reánk talál,
Kaszáját suhogtatva a halál, —
Előle ki nem térhetünk . . .

ROLKÓ GÉZA

Nyiregyházi zeneszerző találkozása Petőfivel

Amikor Nyiregyháza multjáról hallunk beszélni idegeneket, avagy olyanokat, akik még nem régi lakosai a városnak, nem egyszer hallottunk már olyan hasonlatot, hogy Nyiregyháza olyan, mint a szép, fiatal parasztleány. Úde, életerős, tetszetős. De nincsen multja. Csak jövője van. A többi városok azonban hasonlóak a művészetük zenithjén álló primadonnához. Szép emlékek, hír, dicsőség van mögöttük.

De a hírnév, a dicsőség olyan, mint a delelő utáni nap. Ragyog, pazarul szórja sugarait és amint vándorútján mindjobban tér nyugatra, veszít a fényből, a ragyogásból és melegéből. Csak emléke marad meg és az esti szellő első hús fuvlatára összébb húzza

magán az ember a ruháját, hogy az eltűnő fénnel az eltűnő me-
leget így pótolja.

Ha azonban az életerős, üde, szép parasztleánynak nincsen is multja, feltűnésével maga után hagyott egy igézetes szép tegnapot, amelyben a fiatalság fogamzásának minden bája, minden ragyogó gyöngyszeme annál ékebben ragyog.

A mi fiatal Nyiregyházánknak, ha tehát nincsen is a nagy metropolisokhoz hasonló múltja, van egy szép tegnapja, amelynek fénye már ott dereng mindazoknak a szívében, akik ezt a nemesen egyszerű, de nemes egyszerűségében is kedvesen vonzó várost igazán szeretik. Ez a derengő fény felszínre vet, megcsillogtat már egy-egy drága gyöngyszemet a mi Nyiregyházánk tegnapiából. És ha az idők patinája talán még nem is vonta be ezeket a gyöngyszemeket a historikusok által elfogadott mértékben, mi, akik e városnak, e megyének szülöttei vagyunk, úgy látjuk, hogy ez a patina, amely a tegnap Nyiregyházájának egy-egy drága emlékeit bevonja, épp oly nemes, mintha évszázadok tették volna már azzá.

Ami nemeset, szépet és vonzót találunk a tegnapban, azt teljes önbizalommal és nem csüggetegen tárjuk fel, hogy lássa, aki látó s hallja, aki halló, hogy amink van, az nekünk drága, az nekünk felbecsülhetetlen és talán történelmi szempontból sem kell egyik-másik miatt szégyenkeznünk.

*

1848-ban vagyunk. Minden nap egy-egy ragyogó lap a magyar történelemben. A magyar öntudat — büszke sashoz hasonlóan — merészen szárnyal felfelé.

Minden idegen rongyot, minden idegen hangot igyekszik magáról lerázni az idegen járommal együtt

Petőfi lantján szállnak a magyar érzések legszebb, szinte szolozsmás dalai . . .

És mintha csak az éteren át, láthatatlan karmester ütésére zengne át a hangvilla hangja, messze, az ország keleti részén, egy ismeretlen kis falu-városban, a Nyírség akkor még nem sejteti szívében a poéta mámort keltő tüzes rímjeire felcsendülnek a méltó ritmusok. Szénfy Gusztáv, a fiatal, muzsikális lelkű ügyvéd, később, a 60-as években városi tanácsos, Petőfi verseiből megzenésíti a Száll a felhő-t és a magyar imádsággá magasztosult Talpra magyar-t.

A költő és zeneszerző nem ismerik egymást Lélekben, érzésben azonban testvérek és mindketten nehezen várják a találkozást. A Véletlen, ez a zseniális nagy rendező, siet segítségükre.

Szénfy Pesten van. S anélkül, hogy tudná, Petőfivel egy közös ismerős úri családnál társaságban jelenik meg.

A háziasszony azonban ismeri a költő és zeneszerző közötti kapcsolatot és kedves meglepetést készít elő.

Bemutatkozásnál a neveket oly érthetetlenül mondja, hogy a két ifjú megismerkedik ugyan, de nem tudják egymás nevét.

Érdekes játéka a véletlennek, hogy Petőfi már ismerte a Száll a felhő gyönyörű dallamát, az teljesen a szívéhez nőtt. A

szerzővel egy társaságban van és mégsem tudja, hogy az ő verse megénekesítőjével áll szemben.

Uzsonna után a háziasszony felkérésére Szénfy zongorához ül és játszani kezd. A társaság tagjai szinte elbűvölten élvezik a magyar muzsikát. Egyszer csak felcsendül a Száll a felhő, akkor már egyik legkedvesebb dala a magyar úri társadalomnak.

Petőfi is felfigyel a dalra. A melódiák édesen, simogatóan, behízelgően csengenek. Így még nem hallotta játszani senkitől sem. Pár pillanatig elmereng . . . Szemében az öröm tüze lángol fel . . . Elhangzanak az utolsó akkordok is . . . Petőfi szinte extázisban ugrott fel és rohan Szénfyhez, akit hevesen átölel és boldogságtól sugárzó arccal mondja :

— Te Szénfy Guszti vagy, mert ezt a dalt így más nem játszhatja el, csak a szerző! . . .

*

Az emlékek, még ha szöttek is, idővel elmosódnak, a feledés fátyla borul azokra. Csak keveseknek adatott meg, hogy az emlékezés szárnyán vissza tudjanak tekinteni a multba.

A nyár folyamán szintén a véletlen rendezése következtében nekem jutott a szerencse, hogy Nyíregyháza város nagynevű főjegyzőjének, Risdorfer Jánosnak a leányával, Wagnerné Risdorfer Elza zongoraművésznővel, egy interju keretében mintegy ötnegyed órán át beszélgethettem a régi Nyíregyházáról. Nevezett úrnő bámulatos memóriájának köszönhetem, hogy beszélgetésünk eredményeként mintegy nyolc ujságcikkre valót sikerült feljegyeznem, amelyet ő szüleitől hallott és amelyek mind érdekes képeket adnak Nyíregyháza életéből. De nagyon sok kedves epizód van még portól belepetten régi szabolcsi és nyíregyházi úri fami liák öreg, használatonkívül helyezett, divatjamult komótok szüette fiókjában. Csak le kellene verni a feledés, a közöny porát ezekről az emlékekről és én tudom, hiszem, hogy ennek a fiatal, üde, kis parasztleánynak a tegnapijából sok drága gyöngyszemeket lehetne fűzérbe gyűjteni, amelyben nemcsak a ma, hanem a holnap emberének is gyönyörűsége telnék.

URBÁN FERENC.

HOLMI

A BESSENYEI KÖR
IRODALMI SZAKOSZTÁLYA

minden hétfőn délután munkadélutánt tart
— kisebb, nagyobb érdeklődés mellett.
Ezek a munkadélutánok termékenyítő

hatásúak, amelyek a város irodalmi életében igen érezhetőek. Az első munkadélutánt október 15-én tartotta a szakosztály. Ezen Kovács Lajos bírálta a Szabolcsi Szemle eddig megjelent számain. Elismeréssel szólt a szerkesztésről

és az egyes szépirodalmi cikkekről, de rámutatott a hibákra is, amelyeket ő észlelt. Október 22-én *Margócsy Emil* né mutatott be három novellát élénk tetszés mellett, amelyek egyikét a Szemle le is közölte. Október 29-én *dr. Szik'ay László* A szlovák szellem kezdetei címen tartott rendkívül érdekes előadást, amely az Apolló folyóiratban jelent meg. November 5-én *Tartallyné Stima Ilona* verseket és novellákat mutatott be. A verseket a múlt számunkban közöltük le. E hó 12-én *Kovács Máté* bírálta a Szemle 6. számát. Rámutatott ez a bíráló is arra a helyes irányra, amelyen Szemlénk halad, s több kisebb lényegbe nem vágó hibára hívta fel a figyelmet, 19-én *Vajda László* (Kisvárdai) három novelláját mutatta be, 25-én pedig *Szentpéteri Miklós* olvasott fel. December 3-án *Huba János* verseket, december 10-én *Szigeti Sándor* könyvismertetéssel szórakoztatta az egybegyűlteket. 17-én pedig az előző nap lezajlott Ady-matinéről élénk vita folyt.

BELOHORSZKY FERENC.

ADY-MATINÉ

December 16-án a Vármegyeháza nagyerőben tartotta meg a Bessenyei Kör első nyilvános matinéját, amelynek ilusztris vendégelőadója *Ady Lajos* főigazgató volt. A matinéra gyönyörű közönség gyűlt egybe.

A matinét *dr. Horthy István*, szakosztályi elnök nyitotta meg. Rámutatott az Ady kérdés ma is élő voltára, kiemelte, hogy e téren minő fontos szerepe van még az irodalomnak, s vázolta e téren a Bessenyei Kör kötelességeit is. Majd *dr. Gáspár Margit* Ady verseket szavalt, igazolva, hogy egyéniségének, interpretáló készségének mennyire megfelelt Ady költészete. Pompás előadókészségével, mély átérzésével szinte magával ragadta közönségét.

Ezután tartotta meg *Ady Lajos* előadását *Ady élete és az „Ady-barátok”* címen. Kitűnő előadókészsége, pompás szellemessége egész rendkívüli hatást keltett. Szemlénknek sikerül az előadást Ady Lajostól megszerezni, így az előadásra részletesen ki nem térünk, mert olvasóinknak módjuk lesz azt — ha nem is hallották — teljes egészében rövidesen megismerni. De annyit mondhatunk: kevés olyan érdekes, lebilincselő, magával ragadó előadást lehetett Nyiregyházán hallani, mint Ady Lajosé volt. Méltán ünnepelte őt a hatalmas közönség percekig.

Az előadás után *Tóhey Károly* néhány Ady-verset mutatott be, majd *Szohor Pál* ügyvezető elnök mondott köszönetet a szereplőknek, a közönségnek a Kör nevében.

Végre talán megtalálta a Bessenyei Kör láradhatatlan tisztikara azt a formát, amellyel a közönség nemtörődömségét és közönyét, részben legalább is megtörheti. A Bessenyei Kör tervbe vette több matiné rendezését — épen az Ady-matiné hatására.

BELOHORSZKY FERENC.

DR. BORBÉLY MIKLÓS LICEÁLIS ELŐADÁSA

A Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör szabad liceális szakosztálya keretében november 22-én dr. Borbély Miklós kir. ügyész tartott előadást „A szovjet büntetőjogáról és bíraskodásáról.” Bevezető soriba rámutat a szovjetben végbement nagy társadalmi átalakulásra és felveti a kérdést, mi lehet ennek a jelentősége az emberiség jövő fejlődését illetően. Mivel az államok politikai és társadalmi rendje szoros összefüggésben áll azok jogrendszerével, a Szovjet jog elveiből akar erre egyenes és biztos következtetéseket vonni.

A Cseka és Gpu szerepének rövid ismertetése után részletesen tárgyalja a Szovjet anyagi és alaki büntetőjogát, bírói szervezetét, kriminálpolitikai elveit, jogszabályait, büntetési rendszerét és végrehajtási szabályait, mindenkor párhuzamba állítja ezeket a polgári államok hasonló elveivel. Megállapítja, hogy a Szovjet nem az egyéni, erkölcsi felelősség alapján ítélkezik, hanem csupán a szociális veszélyességet tartja szem előtt. Ilyen esetben jogszabály nélkül is büntet, ellenben megtorlatlanul hagyja az olyan bűncselekményt, mely nem jelent szociális veszélyt. Így a bíraskodás egyszerű közigazgatási segédeszközökké válik, melyben elsősorban a politikai szempont az irányadó. A bíróság nem független s ítéleteiért azok politikai felfogását illetően felelősséggel tartozik. A Szovjet büntetőjog legfőbb jellemvonásai a politikai elnyomatás és a törvénybeiktatott osztályharc. Míg a polgári forradalomnak a jogkiterjesztésért folytak, addig is itt az öntudatos cél a jognak egyetlen egy társadalmi osztály részére való biztosítása.

Mivel az emberiséget fejlődésének sokfelé ágazó és sokszor tévelygő útjain eddig egyetlenegy eszmény, az erkölcsi törvény vitte biztosan előre, a Szovjet-

jogrendszere, amelyből éppen ez az eszmény hiányzik, nem haladást, hanem visszafejlesztést jelent, amelyből az élet kifogja küszöbölni mindazt, ami ma saját népét önmagával és az egész világgal szembeállítja. Az örök erkölcsi törvénynek diadalmaskodni kell a doktrinák fölött.

DR. SCHARBERT ÁRMIN ELŐADÁSA A FÖLD ÚJKORÁRÓL

December 13-án a liceális szakosztály elnöke, dr. Scharbert Ármin vetítettépekkel kísért előadást tartott a Föld újkoráról. Az előadó bevezetésül a Föld sok százezer évvel ezelőtt lezajlott ropant vajadásait, felszínének elrendeződését ismertette. Azután rátért a hajdani állat- és növényvilág bemutatására. Egymásután vonultak el szemünk előtt a fentmaradt csontvázak után rekonstruált óriási hiüllök, a föld hajdani urai és környezetük, a ma már legfeljebb csak csenevész formában ismeretes növényekből álló hatalmas erdőségek. Igen hatásosak voltak azok a képek, amelyek a ma is élő állatfajták egyikének, másikának fokozatos kialakulását szemléltették. Befejzésül az eurázsiai kontinens többszöri eljegesedésének okait, különösen pedig a jégkorszakoknak földrészünk állat- és növényvilágára tett hatását vázolta az előadó. A mindvégig nagy érdeklődéssel kísért előadás részletei mellett mély benyomást tett a hallgatóságra az előadó mély perspektivákat nyitó, a nagy összefüggéseket mindig szem előtt tartó gondolatmenete. Hasonló formában szívesen látnánk egy egész geológiai előadás-sorozatot is.

KOVÁCS MÁTÉ.

GÁLDI LÁSZLÓ: A SZOMJUSÁG BALLADÁJA (Arad. 1934.)

A lírának ellenség az erudíció. Furcsa, de úgy van, hogy a tudással komplikált érzés annyit veszít frissességéből, üdeségéből, hogy azt az esetleges tulkomplikáltság, az érzelmek műveltebb, „fensőbb” volta sem pótolja. Nagy költői tehetség kell ahhoz, hogy valaki leplezni tudja erudícióját.

Gáldi László prototipusa annak a tudósnak, aki lírájával ís inkább a tudatosság mint a tiszta érzés mezején bolyong. S éppen ezért a forma művésze: sokszor csak a forma kedvéért, az ismeri

és épen megismerése és ismertsége miatt kedvelt forma kedvéért írja meg az egész verset: mondatnók, játszik a formával, tudós elemzés helyett versmintát ír hozzá. Ilyennek minősíthetjük Csajkovszki-suite c. ciklusát, mert anélkül, hogy a szerző figyelemzetését elolvasnók („E ciklus ötletét Csajkovszki „Jugendalbum”-ának 15 kis darabja adta. A vers a zenébe simul s a zene a versbe”), első elolvasásakor észrevesszük, hogy az egész ciklus a versformát élvező tudós játéka, az, amit mond, nem fontos, — a mondanivaló s a forma harmóniája megbomlik: s ez nem is volna baj, hiszen kiváló a „l'art pour l'art”-költészet is, ha őszinte, de itt a forma is papírízű, tudós, költőietlen.

Természetesen, nem minden verse ennyire tudós-színezetű. Lírai élményei vannak s ezeket hüen tárja elénk. Ezek az élmények azonban egy fáradt, könyvektől és gondoktól agyonhajszolt, energvált férfi élményei, aki oly sokszor megtorpan tudásának jogosultsága, a könyv hatalma előtt, hogy ez már szinte kiábrándító. Még a legerőteljesebb azokban a verseiben, ahol egy-egy pillanat boldogsága megkapja s erős kézzel szeretné magánál tartani azt a percet — :

„Mult és jövőnek bús határan
te, Mába kulcsolt szent öröm,
átvérezett fájdalma árán
ma szempilládon öröködöm,
ma itt vagyunk . . . De úgy loholnak
a percek. Minden elszalad.
Szívemre kételyt tűz a Holnap . . .
Hány csillag hull egy perc alatt! . . .”

De itt se az erős, bizakodó férfi hangja csendül ki a költemény végén, hanem a kételyes, tehetetlen emberé: elfut a perc . . . S tehetetlenül nézi, tehetetlenül türi a sors vakjátékát :

„ . . . mi lesz veled, óh Lélek ?
Majd ha tombol
a végzet dult, makacs hullámverése,
lesz még erőd szikláknak állani vagy
[omlékonyan
vad habokba vészve (sic!), por leszel
s nem tudsz felkiáltani ? Por,
mit a sors szeszélye szerterombol . . .”

Legőszintébb s épen ezért legszebb verse, ahol a tartalom szinte összeolvad a formával s együtt, tiszta, művészi harmóniába olvadva fejezik ki a költőnek talán egyetlen nagy problémáját: a tudományos mohóság, a pusztá tudás hajhászásának meddőségét, a Szomjuság Balladája, a kötet utolsó és címetadó

verse. A tudást mindenek fölé emelő, a tudást istenítő ember: — maga a költő mily tragikus módon ismeri be az emberi gyarlóságát:

„Bujj bús könyvtárakat, fészítsd szemed
[s agyad,
hogy végre már szavuk dadogva össze-
[vétsék
s mégis mennyi betű mögött csak ür
[marad
és egyre több a könyv és egyre több a
[kétség.”

Ezt a hangot nem szorított meg a mai húszévesek generációjától. Ez a hang az előző generációk hangja. Az előző generációké, akik még hittek a tudás szentségében s most emiatt kiábrándultan vergődnek. S az előző generációk költői hatnak rá: nem a *ma*, hanem a *tegnap* lírája, különösen, s elsősorban a német *tegnapé*. A húszéves Gáldi László nem találta meg a mai húszévesek komoly, de férfiasan derűs, bizakodó hangját.

S nyelve se illik a ma lírájához. Mesterkéltén régies, mintha a mult századvégi szalon-lírárt akarná utánozni:

... „Alatta majd a szenvedő
szeliden újra szétmereng:
a boldogoknak útja dús,
a vágyuk mindig testet ölt,
álmaikat befutja hús,
és vér és tiszta, szent való . . .”

„egy halk Chopin-prelúd”, „szenderül”, stb.: sok ilyesmit idézhetnék még e fáról, szinte nem is közénk, e korba illő költő stílusából, s mindez oly időszertülnél teszi, hogy szinte megdöbbenünk, ha az 1934-es évszámot látjuk könyve első lapján: Ady halála után 16 évvel!

SZIKLAY LÁSZLÓ DR

JÓSA ANDRÁS-EST

November 30-án, dr. Jósa András születésének százéves fordulóján a Szabolcs-vármegyei Orvosszövetséggel karöltve a Bessenyei Kör Jósa András napot rendezett, amelyen először az Orvosszövetség diszközgyűlés keretében hódolt a nagy szabolcsi férfi emlékének. *Dr. Klekner Károly* főorvos mondott emlékbeszédet ez alkalommal. Utána a Jósa-múzeumban leleplezték a vármegye, város előkelőségei jelenlétében Jósa András dr. kitűnő mellszobrát, amely a fiatal, rendkívüli tehetségű Osváth alkotása. Délután Jósa András dr. sírját koszorúzták meg, itt *dr. Valent Mihály* orvos mondott beszé-

det. Este rendezték a Koronában meg a Jósa András-estet.

Az estén *dr. Mikecz Ödön* főispán, elnök mondott megnyitót. Kiemelte a nagy férfi jelentőségét, megrajzolta sokoldalú tevékenységén keresztül mai értékét. *Dr. Klekner Károly* az orvos Jósa Andrásról emlékezett, míg *Kiss Lajos* a régészről érdekes, teljes portrét festett. Mindkét emlékezés Szemlénk jelen számában megjelenik. *Dr. Vietórisz József* az ugyancsak e számban megjelent alkalmi költeményét adta elő. A mélyhatású estének zenei részében *Virányi Sári* néhány pompás énekszámmal gyönyörködtette a közönséget. A *Mignon-ária*, *Lányi-Móra* altatója, *Kodály Háy János*-ból *Örzse dala*, *Noseda*, *Tarnay* egy-egy dala és egy régi magyar népdal előadásban és készségben egyaránt méltán sok tapsra ösztönözte a megjelenteket, s meggyőzött újlag mindenkit arról, hogy *Virányi Sári* rendkívüli érték Szabolcs zenei életében. Befejezésül *Szigeti Sándor* Mozart D-moll fantáziáját és két Chopin-preludót játszott, a tőle megszokott és ez estén különösen mélyreható zenei intelligenciával és igaz átérzéssel. *Virányi Sári* énekszámait is finom érzékkel és mély ihlettel kísérte.

Amilyen mély volt az erkölcsi siker, oly megdöbbentő volt, hogy a vármegye nagy fiának emlékestjén alig félig telt meg a Korona nagyterme. Anyagi okokra nem hivatkozhatnak a távolmaradottak, mert 50 filléres műsormegváltás volt csak. Akik azonban a december 7-iki Baranyi hengversenyen is látták a rettenetes közönyt — amire kénytelen-kelletlen még visszatérünk — azok még megdöbbentőbbnek fogják érezni a közönség nemtörődömségét. De mi lesz ezzel az országgal, amit a társadalommal, amely még a maga értékeit sem tudja megbecsülni és emléküket tiszteletben tartani?

DR. BELOHORSZKY FERENC

VARJAS R. BÉLA:

Erdély és irodalmunk nemzeti egysége
Budapest, 1934.

A szintetikus magyar irodalomtörténet-írás diadalmas lépésekkel halad előre. Felhasználja azt, amit apánk-nagyapánk oly szorgos kézzel s türelmesen összegyűjtöttek, kikutattak s merészen bogozgatja össze a magyar szellemi fejlődés összefüggő szálait. Mióta az irodalomtörténet a részletkutatások korának, — mondhatnók, — befejeztével a történelemmel, művészettörténettel karöltve az

egész nemzet szellemének fejlődését vizsgálja, meglepő összefüggésekre és különváltságokra jöttünk rá. Ezek közül talán annak a táji megoszlásnak a felfedezése lepte meg legjobban a szellem-történet ellenfeleit, melyből kitetszett, hogy a keleti magyar lélek mennyire más volt — különösen a XVIII.—XIX. századfordulón — mint a nyugati, hogy a Duna és a Tisza milyen idegenül álltak egymással szemben a romantika kezdetén.

Varjas R. Béla Erdélyt teszi oda a magyar irodalom szintéziséhez, mint szellemiségünk harmadik rétegét. Tulajdonképpen a XVIII.—XIX. századfordulóval foglalkozik részletesebben, vázlatosan azonban egészen az 1848-i unióig viszi el dolgozatát, — az uniót tkp. az erdélyi és magyarországi magyar lélek összeforrása idézte elő — s ezzel ismét beigazolódik, hogy lelkiségünk táji mivolta csak a klasszicizmusban szűnik meg, csak akkor lesz egységessé a magyar szellem.

Arról, hogy Erdély külön területe a magyar kulturális életnek, tudunk régen. De tudományos felkészültséggel még senkise mutatott rá, hogy ez a — hogy úgy mondjam — magyar szellemi tartomány hogyan fejlődött ki, hogyan alakult ép a magyar irodalom megerősödésénél, európaivá-serdülésénél, a XVIII.—XIX. sz.-fordulón külön, szinte „szuverén” irodalmi területté. Varjas dolgozatában világosan rámutat azokra a történeti erőkre, melyek a mohácsi vésztől kezdve egészen a felvilágosodásig kifejlesztették a külön erdélyi lelket, az önálló erdélyi szellemi öntudatot, a magyarországit le, vagy csak *másnak*-néző erdélyi tradíciókat, s azokat a külön utakat, melyeken Erdély, az önálló fejedelemség jár, még akkor is, mikor mint tartományt, bekebelezték a Habsburgok örökebe.

Dolgozatának gerince a felululás s az azt követő esztendők. Eddig az erdélyiek szerepe a magyar romantika megindulásánál meglehetősen tisztázatlan volt. Egyszer a tiszai (keleti) magyarsághoz csatolták őket, másszor külön emlékeztek meg róluk. Varjas tiszta, éleslátó szemmel, minden adatot a legpontosabban és a legmegfelelőbb helyen felhasználva adja tudunkra, hogy Erdély már ebben a korban mennyire önálló szellemiségű. Hogy attól a szellemiségtől, melyet „tiszainak”, „keletinek” neveznek, mennyire különbözött, sőt, hogy a két lelkivilág mennyire ismeretlen volt egymás számára, számos adatból kivivjük. (Elég pld. Aranka és Kazinczy mondvacsinált barátságára, vagy a széphalmi mester

híres Erdélyi leveleire gondolnunk.)

A két magyarországi szellemi tényező: a dunaiak, tiszaiak már a Vörösmarty-generációban egyesülnek. De Erdély csak Jósikával, Keménnyel, Krizával csatlakozik az egységes magyar irodalomhoz. Az unió is csak 1848-ban jön létre. Erdély önálló *szellemi államot* képvisel, s ennek mtd a mai napig, a modern erdélyi irodalom felvirágzásáig megmaradt a nyoma.

Varjas dolgozata logikus felépítésével, zavartalan, tiszta gondolatmenetével, sokoldalúságával a maga teljes egészében megvilágítja a problémát. Fejezetekre oszlik: I. Mult és hagyomány; II. Erdélyiek szerepe a felululás körül; III. A két haza; IV. Párhuzamos törekvések; V. Irodalmi egység — Erdély nélkül; VI. Az unió felé; VII. Visszapillantás. Amint a címeből is látható, ezekben a fejezetekben fokozatosan, minden zökkenés nélkül épül fel a tárgy s halad a végcél: az egyesülés felé. Talán, ha mindenáron keressük a hibát, azt vehetnők szemére, hogy „Az unió felé” c. fejezet aránytalanul vázlatosabb a többinél s így rontja a dolgozatnak különben teljesen harmonikus összhangját. Az eddig tisztázatlan probléma alapjai egészen világosan állanak előttünk, a részletkutatók számára ezer új megoldásra váró feladat kínálkozik: — szóval, az a bölcsészeti-doktori értekezés (— mert annak készült) túllépi a megszokott határokat, s tudományos irodalmunknak komoly nyeresége lett.

DR. SZIKLAY LÁSZLÓ

DR. KALMÁR GUSZTÁV:

MAGYAR HAZÁNK ÉS NÉPEI

Budapest, 1932. Szent István Társulat kiadása.

Ismerjük meg hazánkat és annak szépségeit — ez a gondolat a vezérelv a jelenben megjelenő azon földrajzi könyvek között, melyek ugyan teljesen megtartják a tudományos színvonalat, de a nagyközönség számára is könnyen hozzáférhetővé akarják tenni országunk földleírását. E célt igen sikerülten éri el dr. Kalmár: Magyar hazánk és népei című könyve, mert kerek, egyöntetű művével könnyed, élvezetes stílusával szinte játszva tanít, mi fontos a ma emberének, mikor sokaknak nincsen nehezebb munkák áttanulmányozásához oly feltétlen szükséges „filozófiai nyugodt idő”-jük, jöllehet művelődni kívánnak.

Magyarország, mint földrajzi egység ismertetésével kezdődik könyvünk, majd rátér a szerző az egyes tájak ismerteté-

sére. A tájakat földrajzi alapon bontja fel kisebb egységekre, ámbar olykor-olykor a köztudatba átment fogalmak kcdvéért eltér e beosztástól. A Dunántul színes, sok egyéni benyomáson alapuló leírásában, mint a következőkben is, a gazdasági és politikai jelentőségeket is kidomborítja. Érdekes és igen helyénvaló megfigyelést tesz az uradalmi központok város-, illetve község-alapító jelentőségéről, mely igen gyakran elkerüli a figyelmet a település vizsgálódásainál. Az Északnyugati Felvidék, majd utána az Északkeleti Felvidék tárgyalásánál súlyt helyez nemcsak az elszakított részek nagy értékeinek ismertetésére és azok jelenlegi helyzetének tarthatatlanságára, de éles szemmel rávilágít régebbi kormányaink sokszor helytelen nemzetiségi politikájára is. Erdély ismertetésénél eltér az újabb felfogásnak megfelelő Déli Kárpátoknak a tulajdonképpeni Kárpátoktól való elkülönítéstől, de helyesen indokol, mikor azt írja, hogy „a köztudatba azonban annyira belevetette magát az a felfogás, hogy a Kárpátok Pozsonytól Orsováig terjednek, hogy felesleges és zavaró okvetetlenkedés volna különösen ma uj nevet adni ennek a nagy hegyvidéknek. Részletezve taglalja az oláhok magyarországi letelepülését és annak történeti fejlődését, de nézetünk szerint nem eléggé indokolt, sem ténynek megfelelő az a nézete, mintha az oláh lakosság Erdélyben való elszaporodásánál a reformációnak bármilyen szerepe is lett volna. Erdély ismertetése után rátér a szerző az Alföld tárgyalására. Kiemeli az Alföld égető problémáit (utak, iskolák, stb. hiánya) vizsgálva azt az Alföld tájegységeiben és annak előnyeit hangsúlyozva eloszlatni kívánja országunk más helyein igen gyakran hallott téves állításokat, mely szerint az Alföld legnagyobb részét fátlan, kietlen pusztaság volna. Éles megfigyelésre vall az a kijelentése, amit a Felső Tisza Alföldje tárgyalásánál a sokszor tervnélküli és sivár eredményeket produkáló vízlecsapolásoknál megjegyez. „A lecsapolás elsősorban is a vagyonosoknak használt (már ahol és amennyiben. Cikkirő megjegyzése), nem a szegény, vagyonatlan Földnélküli Jánosoknak“. Hal' Istennek mindig többen vannak, akik a magyarországi vízgazdálkodásnak ferdésegeit, ha a 24-ik órában is, felismerik. Végül külön fejezetet szentel Budapest leírásának, kiemelve nagymérvű centralizációs politikánk sokszor megnyilvánuló hátrányait.

Kalmár Gusztáv dr. e könyvében tömör, de nem a lényeg rovására menő

rövidséggel, mindenkoron megőrizve a teljes tárgyilagosságot, színes gyöngyszorba fűzve ismerteti hazánk tájait és népeit, a legújabb kutatások és felfogások saját nézetét visszatükröző véleményével kiegészített eredményeinek figyelembevételével. Különösen elismerésre méltó a rendszerint száraznak ismert morfológiai részek tájegységeként történő könnyed stílusban megírt ismertetése, összekapcsolva a könnyebben átvehető gazdaságföldrajz, történet, politika, néprajz odaillyen részeivel. Szép munkát végez a szerző azzal is, hogy a néprajzi adatokat mindig alátámasztja a nyelvészet kutatásainak eredményeivel, ezzel is igazolva azt a történeti tény, hogy a művelt Nyugat Trianonjában mily balkáni tudatlansággal volt intézve nemzetünk sorsa.

Egy-két lényegtelen tévedés nem zavarja az olvasót a könyvről alkotott jó véleményében. Így a Balatonba ömlő (34. lap) másodpercenkénti vízmennyiség számszerű összege nem egyezik a megadott évi vízmennyiség összegével. A Kis-Kunság és a Bácska gazdasági viszonyainak összehasonlításában szoros összefüggést von a sertésenyésztés és a kukoricatermelés mérve között. Viszont ezen összefüggés tényleg nincsen meg. A Nyírségben az akác nagymérvű elterjedése nem a korábbi erdőpusztítások pótlásának tudható be, hanem az ősisoron ottlévő és csak igen helyenként folytonosságot szenvedő tölgy, éger, szil, nyír-erdőknek gazdaságosabb faállományú erdőkké és a célszerűség szempontjából területi eltérésekkel járó átalakításával magyarázható, Végül az egyes vallások elterjedésére sokhelyütt igen nagy súlyt fektet, ami földrajzi szempontból nem játszik oly lényegesen nagy szerepet.

Jóllehet a szerző külön nem emeli ki, hogy célja könyvének megírásánál mi volt, de feltételezhetőleg, egyrészt a honismeret terjesztése, másrészt újabb és újabb hívek szerzése a földrajz tudományának. Hisszük, hogy fáradozását megérdemelt siker fogja koronázni.

DR. BALLA ANDRÁS

SZABOLCSI SZEMLE

II. évfolyam. 1. szám.

Nyiregyháza, 1935. január.

Főszerkesztő: Szohor Pál.

Szerkesztők:

Szentmiklósi Péter, Belohorszky Ferenc.

A villamosság a XX. század fény- és erőforrása!

A művészet, irodalom és tudományok barátja,
barátja a haladásnak is, ezért mindig mindenütt

villanyáramot használ

A villanyáram használata tiszta, kényelmes
OLCSÓ ÉS VESZÉLYTELEN!

Nyiregyházi Villamossági Részvénytársaság

Zrinyi Ilona-utca 9. Telefonszám : 23.

OLCSÓ HÁZHELYEK!

MINDENKI ÉPÍTHET HÁZAT!

Előnyös részletfizetési kedvezmény!

A régi vásártéren, Újonnan planirozva!

FELVILÁGOSÍTÁSÉRT FORDULJON:

NAGYSÁNDOR

adásvételi-ingatlanforgalmi irodájába : RÓZSA-utca 2 sz.

A KITŰNŐEN BEVÁLT

„LAMPART“

önfűtős zom. fürdőkád, mely vízvezeték
nélkül használható, valamint „LAMPART“
zománcozott kád és mosdó beszerezhető

WIRTSCHAFTER Á.

vaskereskedésében

TELEFONSZÁM 90.

NYIREGYHÁZAN

VAY ÁDÁM UCCA 3 SZÁM

URÁNIA FILMSZINHÁZ

VAY ÁDÁM UTCA 4.

TELEFON: 11.

NYIREGYHÁZA LEGINTIMEBB FILMSZINHÁZA!

Elismerten bevált saját gyártmányu
KÉZI- ÉS GÉPHAJTÁSÚ SZIVATTYUKAT
előnyös fiz. feltételek mellett szállít

IRSAI ÉS TÁRSA

vasöntőde, gép- és szivattyúgyára
NYIREGYHÁZA

GYÁRT: mindenféle kereskedelmi árukat, ju-
tányosan önt géppalkatrészeket.

Csatornázási, vízvezetési és fürdőszoba
berendezések állandóan raktáron.

KARÁCSONYI VÁSÁR

keretében a raktáron visszamaradt

szöveteket, flanelleket
mintás selymeket és
más cikkeket

mélyen leszállított árokon

árúsítom ki.

UNGÁRLIPÓT

ÁRUHÁZA NYIREGYHÁZA

A VILLANYERŐRE BERENDEZETT

Női Konfekciós - Szabóság

NYIREGYHÁZA, VAY ÁDÁM-UTCA 11 SZÁM

Minden igényt kielégítő dúsan felszerelt raktárában 1934 december
1-től 20-ig nagy karácsonyi vásárt tart. KAPHATÓK: divatos
anyagból készült leány és női kabátok, iskolaruhák, legújabb
divatu télikabátok izléses szörmediszítéssel, meleg béléssel.

Vételkényszer nélkül tekintse meg elegáns raktáramat!

NYIREGYHÁZA MEGYEI VÁROS

TEMETKEZÉSI INTÉZETE

Céglajaldonos: HUMENSZKY Testvérek R. T.
Nyiregyháza, Luther u. 3. Tel: 297

Szabolcsvármegye egyedüli fényesen felszerelt
temetkezési intézete. Elvállal teme-
tések rendezését helyben és vidéken a
legegyszerűbb kivételtől a lefényesebbig.

Halottszállítás ügy helyben, mint vidéken.

Exhumálás!

Minden igényt kielégít. Szolid, mérsékelt árak!

FANCSALY KÁLMÁN

- KÖZPONTI MELEGVÍZ ÉS GŐZFŰTÉS, VÍZVEZETÉK BERENDEZÉS, FŰRDŐSZOBA, VÍZMŰVEK, VÍZ VASTALANÍTÁS ÉS BERENDEZÉSI VÁLLALATA

NYIREGYHÁZA. TEL.: 567.

MINDEN

KÖNYVÚJDONSÁG

kapható az
UJSÁGBOLTBAN

NYOMATOTT A KLEIN-NYOMDÁBAN KARCAGON — TELEFONSZÁM: 40